

proiectul Alpinet
revistă de drumeție, munte, natură • anul 9 / nr. 53, serie nouă • decembrie 2005

INVITATIE

Trekking in Carpathians

ÎN CARPAȚI

Secretele
Munților
Latoriței

Creasta
Munților
Țibleș

Macroimagini
Alpinet

La Mulți Ani,
pe mulți munți!

www.alpinet.org

Toate numerele revistei
Invitație în Carpați
se pot copia, gratuit,
de la <http://iic.alpinet.org>.

Vino !

Sumarul revistei este deschis celor care
transmit informații (știri, fotografii, articole,
monografii) bine documentate.

Contact: iic@alpinet.org, 683.51.03.

Autorii acceptă că publicarea materialelor nu poate
aduce deocamdată venituri materiale.

Uită-te zilnic pe
www.alpinet.org,
ghidul tău montan.
Ai mereu
informații și
imagini noi.

Înscrie-te pe **lista alpinet2k**.

Vei primi, zilnic, gratuit, noile știri de la
munte, de la cei care umblă pe munte.

Informații: www.alpinet.org, iic@alpinet.org.

nr. 53, decembrie 2005

Munții Țibleș

Creasta pag. 3-15

Podișul Someșan

Cetatea Cheud pag. 17-20

Dealurile Chioarului

Arborele mamut pag. 21-22

Munții Latoriței

Prezentare amplă pag. 23-43

Crinul de pădure pag. 16

Macrofotografie pag. 44-46

coperta 1 / first cover

lezerul Latoriței (1540 m), din Munții Latoriței;
în fundal, Vf. Micaia (2170 m), din Munții Parâng.

foto: Andrei Boghez

Respectă natura !

Lasă cel mult urmele pașilor.
Ia numai fotografii.
Ucide doar timp.

Editor:

redactor, tehoredactor:

Ică Giurgiu (iic@alpinet.org, 683.51.03)

layout: Daniel Verniș, Nicolae Herăscu, Ică Giurgiu

© Reproducerea oricărui material din revistă,
în scopuri comerciale, nu este permisă.

Materialele angajează în general doar
responsabilitatea autorilor.

abonamente (sunt gratuite):

iic-abonare@alpinet.org

publicitate:

iic@alpinet.org

Creasta Munților Țibleș

text și fotografii:
Petru Lucian GOJA
(Baia Mare)

CLASIC

10-11 septembrie 2005, cu Iancsi Moldovan și Brena, cățelușa. Sâmbătă dimineață, la 8, porneam din Baia Mare spre Tg. Lăpuș - Groșii Țibleșului, fără cort.

După 1½ ore coteam din asfalt la dreapta, spre Greble, 9 km de drum auto forestier bolovănos prăfos, cu Vf. Hudin (1611 m) la stânga și cu trigemenul (de la stânga, Vârful Arcer, Țibleș, Bran) Țibleș în față, depășind locații în care se prepară tradițional mangelul de bocșă, parcând lângă neterminata cabană silvică Țibleș. În lunca superioară a V. Bradu, fânațe arse de vară, ierburi pălite-n bej ocru. Până și frunzișul monumentalilor fagi care acompaniază spre amonte valea și drumul a devenit ici colo marmorat, verde

auriu ruginiu.

Ne luăm rucsacii pornind pe marcajul turistic refăcut, bandă albastră, spre tunelul Țibleș - Dragomirești, de la Izvorul Rău. Într-o jumătate de ceas ajungem la confluența Văii Prelucelor (de la NE) cu Izvorul Rău (de la S), locul de formare a V. Țibleș (numită Bradul mai jos de cabana silvică). De aici ne mai trebuie 40 minute pentru a poposi pe platforma de steril frumos nivelată la gura tunelului (646 m altitudine, cotă înscrisă pe betonul semicircular). Vizavi, dintr-o altă gură de galerie minieră țâșnește cristalin un abundent șuvoi de ape care ocolesc fosta haldă de steril prin stânga, împreună cu V. Izvorul Rău, născută la împreunarea versanților Arcer - Țibleș. Sub haldă, construcții cochete, dar pustii, lăcătuite.

Facem provizii de apă înaintea asaltului serpentinilor fostului drum de TAF, ce ne vor scoate într-o jumătate de ceas în Poiana Lungă, deasupra Piciorului Calului și pustiei acum stâne, pe an ce trece mai

promiscue, noroc că ștevia exuberantă și că urzicile luxuriante estompează jegul. Soare fierbinte, nici urmă de nori. În spate auzim glasuri. Sunt parapantiștii clubului Gotech din Baia Mare, plus 5-6 porteri, tineri voinici de până-n treizeci de ani din Groșii Țibleșului, tocmiți să le care zburătorilor seletele cu parapante pînă în șaua Arcer - Țibleș (pentru 250.000 lei/buc).

Spre NV, Vf. Hudin, cu molidiș verde întunecat, crunt dijmuit de drujbe pe versanții de la V-SV-SE. La fel, versanții similari expuși ai Hudieșului (1479 m) și Stregiorului (1472 m). Frica de-a rămâne fără loc la prici la refugiul Arcer ne dă ghes, cu toată arșița dinaintea amiezii. Urcând, caut la lizieră hrube dar nu dau decât peste unele vechi și de colonii picturale de Amanita muscaris, cu calote roșii, pistruiate cu alb. Înaintăm spre limba estică a poienei alpine, cu debutul culmii mai accentuate ce duce spre Arcer

Bivolii, lângă Suciul de Sus.

foto: Ionuț Nechita (Cluj-Napoca)

INVITAȚIE
ÎN CARPAȚI

REVISTĂ LUNARĂ DE DRUMETIE,
MUNTE, NATURĂ,
DISTRIBUITĂ ELECTRONIC,
PUBLICATĂ DE PROIECTUL ALPINET.

www.alpinet.org

la dreapta. Acum începe adevărata aventură ciuperistică. Colonii de mănățarci bej-maronii, cu inconfundabil parfum, pitite sub cetina uscată sau ițindu-și

pălăriuțele de sub rădăcinile puțin ramașilor în picioare, după furtuni, molizi. Rodul pământului se amplifică suind serpentinele vechiului drum tehnologic al

IPEG Maramureș spre platforma fostei sonde de prospectare, azi locația actualului refugiu alpin; sacul de pânză se umple repede cu tinere exemplare alb-cărnoase.

vizitați

www.salvamont.org

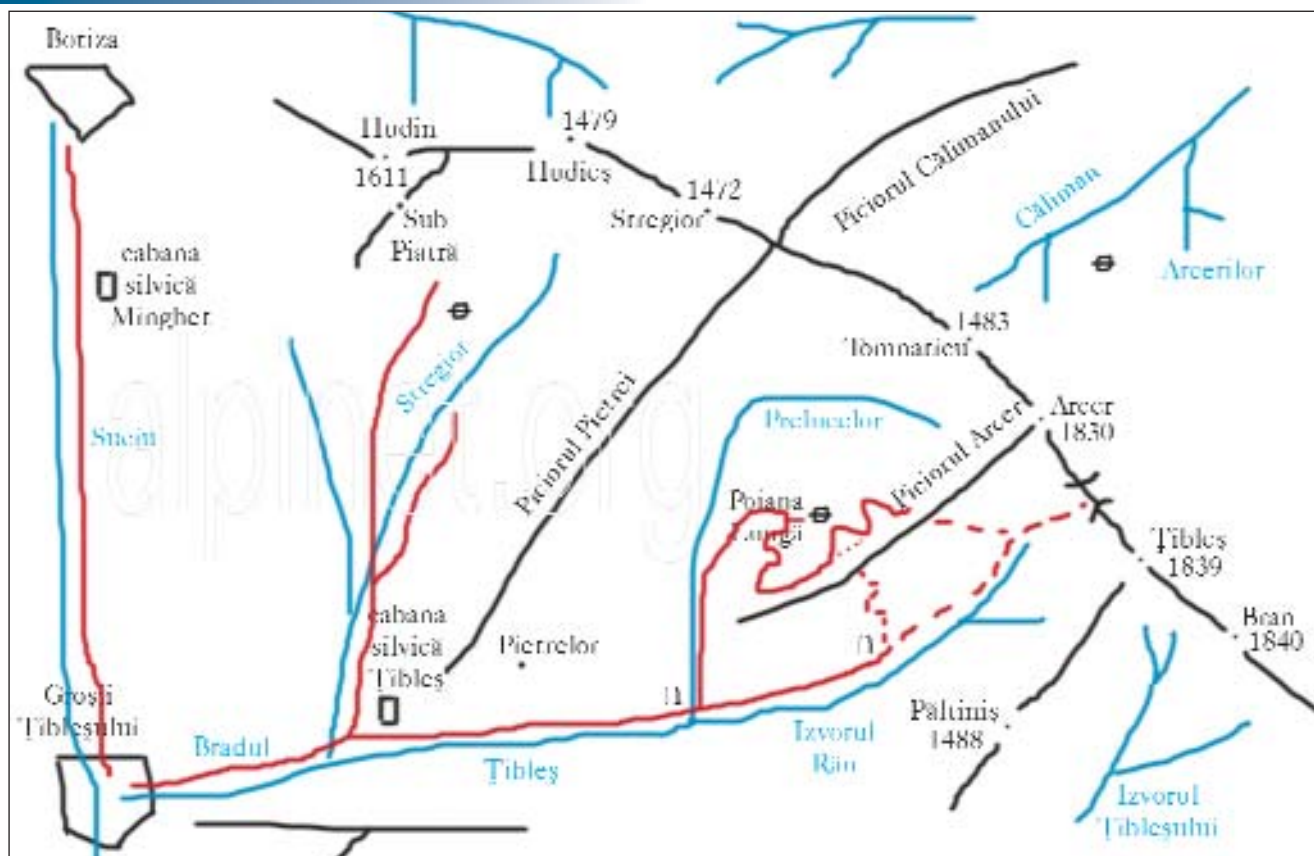
ture mai sigure;
accidente evitate

Număr pentru alertarea Salvamont,
de pe telefoane mobile.

Formează 0725.82.66.68

sau tastează 0-SALVAMONT.

Când legătura s-a stabilit, trebuie specificate:
ora și locul producerii accidentului, numărul răniților, condițiile meteo, date personale ale apelantului.

Vf. Arcer (1830 m), în stânga;
Vf. Țibleş (1839 m), în dreapta.
Vedere din Poiana Lungă.

vizițați

www.cluburimontane.org

parteneri de drumeție;
chiar lângă tine

vizițați

www.munticarpati.org

ghid montan la zi;
hărți în premieră; fotografii de neuitat

Cascadă pe firul estic al Izvorului Râu, sub stână.

În 3 ore de la plecare, fără a forța, ajungem la refugiul Arcer (12,30; 1427 m altitudine); ușa e fixată-n lături cu un par de lemn, priciul, extins inestetic cu vechile uși din pod și un picior de lemn înfipt în țeava fostei sonde, acoperit cu cetină uscată și mai puțină iarbă uscată, moale. Curățăm repede priciul de țepii cetinei, ne punem izolirurile. Șarpanta din șindrilă prezintă găuri înspre vest, în curând ploile, neaua topită o vor putezi o dată cu plafonul. Refugiul Arcer: sau cabana dr. Nicoară; inițial existase alături și-o modestă troiță ridicată în amintirea tânărului Nicoară, fiul doctotului, absolvent de liceu, doborât la doar 19 ani de-o tumoră cerebrală; câți oare din cei ce mângălesc lemnăria cunosc drama anilor '72, semnificația înălțării refugiului, măcar faptul că cel actual a fost precedat de-un altul, mai abil plasat spre S-SE, mai ferit de vânturi, distrus de către forestieri o dată cu realizarea drumului de TAF ce suie până aici și apoi ocolește pe curbă de nivel versantul SV al Arcerului, respectiv NV al Țibleșului?

Clopoței scunzi, păroși, pe Piciorul Arcer.

Specie prezentă din abundență în zona superioară a Poiunii Lungi. Se regăsește și în Munții Rodnei, pe Piciorul Moșului, pe la 1200-1400 metri, spre Vf. Pietrosu.

Vf. Arcer (1830 m), în stânga; Vf. Țibleș (1839 m), în dreapta.

Refugiul Arcer.

foto: Ionuț Nechita (Cluj-Napoca)

Hudin
(1611 m)

Hudin, în stânga și Arcer (1830 m), în dreapta.

Înspre est, trunchiul unui molid poartă săgeți indicatoare cioplite cu secura, deasupra lor reînnoitul marcaj turistic punct albastru ce duce prin molidiș și mai apoi pe custura stâncoasă, în susul piciorului

vestic al Arcerului, spre vârf. Scrutăm albastrul nemărginit al cerului pe care deslușim evoluția unui stol de rândunele. Unde vor fi având măiestrele cuiburi de lut? În vârful unui molid apropiat, debor-

Merisor, înflorit.

Merisor; fructele, de mărimea afinei, sunt comestibile.

foto: Ică Giurgiu (București)

dând de violaceu sângerii conuri crude, patru forfecuțe ciugulesc delicioșii solzi-semințe. Gaițe gureșe dialoghează în timp ce nevăzute gheonoaie țipă strident sau bat reverberant toaca, cu catifelat ecou.

Pe la 19,30, soarele se îmbujorează și ia foc, mistuindu-se într-o mare de flăcări. De sus ne veghează Luceafărul, clipocind. Ne băgăm în molatecele culcușuri de puf. O vreme mai percem griul tern al nopții de dincolo de geamurile lăptoase din plastic.

Ne trezim la 6 dimineața; e ciudat de

cald și o sepulcrală liniște. Pene de nori albi se ivesc spre N și V, de unde urcă spre bolta albastră și deodată, minune, capătă nuanțe roz-bombon, cărămizii, sângerii. Soarele răsare la 6,40. Adunăm catrafusele, ciugulim câte o felie de pâine cu unt, miere și gem, bem cafea, ceai și la 7,15 o pornim pe bandă albastră, vechiul drum

De la stânga, Vârful Arcer, Țibleș și Bran.

tehnologic spre obârșia Izvorului Rău. De aveam rezerve de apă am fi suit pe punctul albastru, direct spre Vf. Arcer. Așa o luăm pe drum, foarte repede șocați de prăbușirile recente ale molizilor peste el; o veritabilă cursă cu obstacole. Ciupercăresc, iscoditorii-mi ochi dând la stânga rambleului drumului de tinere mânățarci frumoase. Urc, cobor, urc, cobor într-un obositor dar motivant zig-zag de 45 minute în care mă încălzesc rapid. Tolba e

plină. O umplu și pe a lui Iancsi până la izvorul și vatra de sub microcascada și citadela de piatră a Arcerului. Continuăm spre Izvorul Rău, obârșie.

Soarele începe să mângâie creștetul stâncos, sud-estic, al Arcerului alungindu-se apoi leneș spre șaua ce conduce spre mamelonul înierbat al Vf. Țibleș. Propun o năzbâtie, dacă tot avem timp din belșug iar ziua se arată superbă (ca arareori pe aici, o știm fiindcă am trăit furtuni, descărcări electrice, neguri, viscol, ger suind vârfurile): să urcăm pe jgheabul de avalanșă care coincide cu grohotul spălat de

firul de apă vestic, născut sub Vf. Țibleș. O facem, inițial derapând pe bolovani sau urmând o veche, inconstantă, potecă pastorală, ciugulind afine, mai sus ciorchini de merișoare (afine roșii), admirând etajatele limbi albastre cerneală de Gentiana ascepiadea, descoperind pentru prima oară tufe și chiar insule de rododendron pe piciorul NV al Țibleșului, tot mai prezente pe măsură ce suim spre culme, fixând grohoturile vulcanice sur ruginii,

Vârful Arcer (în prim plan), Țibleș și, în ultimul plan, Bran.

Vârful Arcer, văzut de pe Țibleș.

foto: Ionuț Nechita (Cluj-Napoca)

Varietate alpină de ranunculus, neremarcată de mine în altă parte și până la această ieșire în Țibleș.

Tulpini înalte de 35-55 cm, ramificate sus, pe fiecare ram înflorind o astfel de floare mare, albă.

Plantele agreează versanții abrupti umezi, sud-vestici, creând lanuri unduind la cea mai mică pală de vânt.

Urcă pe brâncile stâncoase vest sud-vestice ale Vf.

Arcer și coboară pe limbile torentelor ce delimitează pereții de citadelă ai acestui vârful.

Vârful Bran (1840 m), văzut de pe Vf. Țibleș (1839 m).

multe cu aspect de fagure de albine.

Ne trebuiesc 50 minute pentru a atinge, o dată cu razele soarelui, culmea vestică a Țibleșului și vreo 15 până la crucea metalică de lângă vârf (1839 m). Panoramă spre Groșii Țibleșului, Șatra lui Pinte, Gutâi, Văratec, Munții Maramureșului, dar alpinul spectacol mareț se desfășoară spre E-SE, dincolo de marea lăptos văluritelor neguri de peste Fiad și Romuli, Valea Sălăuței, de unde răsar dantelatele vârfuri și culmi ale Munților Rodnei. Ceva mai la sud, cu releul radio TV în creștet, Vf. Heniu din Munții Bistriței și-n fundal, ca o geană întunecată, Călimanii. Aproape, mușuroiul fotogenic al Vf. Bran, parțial umbrit, cu versanții din NV brăzdați de paralele poteci pastorale tăiate-n ierburile alpine, afiniș și merișor.

E 9,40 când începem coborârea pe culmea alpină, stâncoasă ierboasă la început, orientată V, cotind spre S, pentru a coborî într-o primă șa, cu urme de foc turistic sau pastoral, depășind o succesiune de muncii aliniați SV, drapați cu ienupăriș debordând de albastre dulci eterate fructe, cotind ușor dreapta pentru a poposi, după 1,20 ore de pe Vf. Țibleș, pe Vf. Păltiniș (1488 m), marcat de o cruce din beton. Un stol de potârniche și stârnit de la dezmățul cu fructe de ienuperi.

De nicăieri nu se văd Vârful Arcer, Țibleș și Bran ca dinspre Păltiniș. O stână înaltă se ivește la sud de Vf. Țibleș, dea-

supra ei o limbă de grohotiș argintiu, la stânga un vâlcet iar la dreapta un fir vijelios de vale (Țibleș, ca surata vestică, deh, criză de denumiri). Privind spre stâncăriile vestice ale Arcerului, subit ai revelația unui vultur imperial cu aripile deschise spre est, îmbrățișând orizontul, capul brâncoveniștii răpitoare fiind îndreptat spre Munții Rodnei. E pentru prima oară când traseul ales și superbețea zilei ne permit această încântare.

De aici, o culme sudică se desprinde pentru a coborî în Suplai și Poienile Zagrei. Noi coborâm (la ora 11,20) pe culmea vestică, cu molidiș tânăr (la stânga e o defrișare de câteva hectare, la ras) spre o poiană alungită, cu stână în extremitatea vestică. Întâlnim un premarcaj punct cărămiziu, acesta dispăre însă la prima șa, acolo unde poteca se desparte. Cea pe care o vom urma noi duce spre stână, cealaltă din stânga vine dinspre Molișet, Agrieș, Târlișiu.

Din nou e cald dar, depășind incinta stânei, pentru a continua pe culme, pe o potecă frecvent circulată, beneficiem de umbra densă a codrului. Din păcate ni s-au dus rezervele de apă și aici nu dăm de izvorul tipic stânelor tradiționale. Ajungem la borna silvică VI/ 230, esențial reper, de la care schimbăm direcția de deplasare, urmând spre N un foarte lung picior de munte (Zimbrul). Pădure de fag cu rari, impresionanți paltini, mai jos molizi uriași și frecvente doborâturi de

vânt, pe măsură ce altitudinea scade. Urme poteci de cerbi, de solitari mistreți, taie versanții pe curbe de nivel dispărând strategic între frecvențele răgălii și trunchiuri doborâte.

La un moment dat, spre NE, se ivește Arcerul. Doborâturile tot mai uriașe și dense, intercalate cu hățas de mur, ne determină să abandonăm culmea vestică, optând pentru un versant abrupt, nordic. Auzim confluența Văilor Preluci - Izvorul Râu, spre care coborâm, traversând valea la circa 150 m mai jos de aceasta și grohotișul de sub Piciorul Calului. E ora 13. În 20 de minute ajungem la cabana silvică și mașina încinsă de soare. O luăm către casă, oprim la un izvor rece, bând pe saturate, după care continuăm spre Groșii Țibleșului și asphalt. Suind dinspre Tg. Lăpuș pe Dl. Pietrii aruncăm dragăstoase priviri Hudinului și Țibleșului, treptat asaltați de nori de ploaie iar la 15,30 intrăm în Baia Mare.

INEDIT

7 iunie 2003, cu Iancsi Moldovan. Sâmbătă, la 5,30 dimineața, pornim spre Țara Lăpușului. După Tg. Lăpuș, de la Rogoz, cotim spre Suci de Jos. Trei cirezi imense de bivoli ne fragmentează parcursul transpunându-ne într-un ipotetic spațiu de kenyană savană de la poalele lui Kilimanjaro.

Turme mai mici de bivoli, intercalate cu ciurde de vite ne ațin calea și-n Suci

de Sus și apoi în Groșii Țibleșului (80 km din Baia Mare) la capătul căruia continuăm pe drumul pietruit, prost întreținut, care leagă, prin stânga Hudinului, Țara Lăpușului de Botiza, avanpost al Văii Izei. Sunt 9,8 km până la cabana silvică Minghet, de acolo, pe drum de TAF apoi pe picior, spre SE, vom ajunge pe Vf. Hudin.

Fânețe demarcate de garduri, holde de ciulini legănându-și violete pământufuri, în fundal codrii de fag, spre culmi verzele întunecate al coniferelor, rare căsoaie de vârat, stâne, superbă V. Minghet, de multe ori apele-i puține alunecând pe albia compactă de roci sedimentare stratificate, uneori adăstând cuminți la umbra marurilor decorate cu tufe de soc debordând de flori dulceag înmiresmate, alteori prăvălite-n evantai peste praguri. Colb deșertic rămas în urmă.

Nu întâlnim pe nimeni și exact după 9,8 km facem dreapta, suim câteva sute de metri, poposind în curtea frumoasei cabane silvice de vânatoare Minghet. Este 7,20 dimineața. Cerem voie să parcam câteva ore, solicităm relații referitoare la parcursul de urmat apoi, doar cu un rucsac mic de tură o luăm spre Vf. Hudin. Plantație de molid excelent întreținută, căsuțe pentru păsăret plasate pe un extins areal. Fagi monumentali, la fel de impresionanți prin robustețe paltini. Raze de soare filtrate-n evantai prin pădurea ce aduce a rezervație. Liniște, ciripit de păsări, mai sus, după ce dăm de drumul de TAF ce suie din dreapta, gângurit inconfundabil de porumbei gulerati, mai rar câte un cânt de cuc.

Urcuș susținut, nici fir de apă. În câteva rânduri dăm de ramificații ale drumului de TAF spre stânga/ dreapta, una mai consistentă pare a se orienta spre zona sud-

vestică a Hudinului, acolo unde s-a exploatat masiv. Noi optăm spre înainte, ajugând într-o vastă defrișare. De aici drumul de TAF ocolește Hudinul, pe versantul nord nord-estic. Îl urmăm câteva sute de metri apoi decidem să suim direct pe piciorul nordic. Molidul e la el acasă, rar intercalat cu brad, solul e pufos afânat din cauza mușchiului gros, verde ruginiu. Continuăm oblic dând la un moment dat de banda roșie silvică pe care o urmăm destul de fidel spre vârf, mai puțin acolo unde doborăturile și vegetația abundentă a etajului inferior ne pun piedici. Molidișul se rărește, scade-n înălțime, golul alpin apare din ce în ce mai frecvent printre coroanele măturate de soarele fierbinte. O iarbă înaltă, molatecă acoperă insulele din inima pădurii, apar primii ienuperi răvășiți. Urmelor unui cocoș de munte și pe alocuri crotine vechi de cerbi și ciute. Intuim că suntem aproape de vârf, o potecă căptușită cu mușchi și iarbă șerpuiește incert spre stânga. O urmăm, făcându-ne, ca și în prima parte a traseului, câteva necesare repere, sperăm găsi-bile la întoarcere, altfel...

Ienupăriș, apoi jnepeniș sănătos, extrem de dens și exuberant, cu muguri alungiți, încărcăți de polen zburând în valuri la cea mai mică atingere. Intuiția ne conduce de acum spre Vf. Hudin, marcat cu un grup de lespezi și bolovani și inscripția (probabil topo) VI, 54. Cu greu dau de un mamelon de pe care, spre sud-est, văd și immortalizez Vf. Arcer. Nemărginită mare vegetală, de jur împrejur. O limbă sură de grohotiș se scurge spre sud sud-vest, ajungând spre o mare poiană (vizibilă din Poiana Mare - Țibleș, nu de pe Hudin). Am făcut 2,40 ore până aici. Decidem să coborâm pe traseul pe care suiserăm.

De pe Țibleș, vedere spre Păltiniș (1488 m): Culmea Gorganelor.

Constatăm subit că suntem într-o zonă diferită, cu mult mai mult ienupăriș; departe, spre nord, observăm Vf. Văratice cu releul radio, apoi o succesiune de versanți tăiați de meandrele artistice șerpuite ale drumurilor de TAF, ocruc lutoase. Cotim intens stânga (sud-vest), căutăm banda silvică roșie, o găsim dar ni se pare că ceva nu e-n regulă. Din păcate nu perseverăm în găsirea reperelor plasate la urcare și părăndu-ni-se că trebuie să o luăm mai spre est coborâm oblic nord-est.

După o vreme întâlnim alt marcaj silvic bandă roșie, pe picior desprins din H-ul plasat aproape de vârf. Ni se pare că e cel pe care am suit. Vom constata că nu. Facem mai spre nord-est dar căutând golul defrișării de la poalele Hudinului, prin care urcaserăm, nu vedem decât un peisaj necunoscut; departe, spre nord nord-vest, Vărfurile Secu (1311 m), Neteda (1322 m) și Văratice. Sub noi, versanți defrișați/plantați, șerpuiuri de TAF. O luăm și mai spre nord-est, tăind versantul marcat de doborături de vânt în diferite stadii de putrefacție, permanent impresionați de acel aspect de codru autentic, neumblat decât de nevăzute jivine.

Urcând Vf. Hudin în 2,40 ore ar fi trebuit să coborâm la cabana silvică Minghet în cel mult 1,45-2 ore. Susur, apoi vuiet de vale. E clar că umblăm aiurea dar, constatând că drumul de TAF șerpuieste prin lăstăriș de fag, paltin, brad aseasonat din belșug cu tufe agresive de mur și mai pașnice de zmeur pregătit de-nflorire, decid s-o iau direct spre obârșia văii. Lăudabilă inițiativă! În câteva clipe tibiile (aveam pantaloni tirolezi) îmi sunt flage-late la sânge în timp ce roiurile obraznice

de muschițe de fag, întărite de armada de bărzăuni/ tăuni profită din plin, "adăpându-se". Ce plăcut și reconfortant e susurul pârâului vioi, ce reci îi sunt undele cristaline!

Bem, ne spălăm de sudoare apoi propun coborârea aval. Iancși înclină s-o luăm încă o dată spre nord-est. Ca norocul o iau repejor la vale. Picioar nordic de pădure-n dreapta, picior defrișat, vast, la stânga. Apa dispare sub cursul sec, bolovănos apoi iese, ca un cuminte izbuc, la câteva sute de metri mai jos, unindu-se cu alte două pârâiașe, constituind V. Arieș, afluent al Minghetului, așa cum aveam să aflăm de la doi apicultori întâlniți imediat în poienițele din dreapta unei variante a drumului ce leagă Groșii Țibleș de Botiza. Cabana silvică Minghet e mai jos (adică spre vest) cu 1 km.

Pornim într-acolo fără iz de ranchiună, acceptând că am fost neatenți cu marcarea serioasă a ieșirii pe Vf. Hudin care să ne ajute la reperarea returului; ar fi trebuit să coborâm pe prima bandă silvică roșie și nu s-o luăm pe următorul marcaj plasat pe succesivul picior nord-estic.

Urmăm aval V. Arieș, dăm de alt stupar ocrotindu-și migălos albinuțele, facem stânga și după 2½ ore de la plecarea din vârful ajungem la Minghet.

Plecăm imediat spre cabana silvică Țibleș, refăcând cei 9,8 km până la Groși, admirând V. Minghet. Din Groșii Țibleș facem stânga spre Greble, cabana silvică Țibleș, în amonteale Văii Bradu 9 km, pe drum pietruit, prăfos, cu superbul masiv Țibleș în față, înconjurați de fânațe coapte, unele deja cosite, cu fânul grabnic adunat de frica celor câțiva stropi de ploaie răzleți, cu lanuri de cartofi date-n floare, insule de barba mosului intercalate cu limbi sinuoase de ciulini, pâlcuri dense de cimbrisor roz violet, frecvente tufe de soc înflorite, albe diademe pe trupul făgetului tânăr.

La ora 14 pornim de la cabana silvică Țibleș, cu rucsacii în cârcă, spre fostul șantier al tunelului IPEG (ce iese dincolo de munte, în hotarul comunei Dragomirești), 4 km în amonteale Văii Bradu. Căldura e cumplită mai ales acolo unde, până la confluența P. Calului (Prelucelor), ce vine dinspre Poiana Mare (cea cu o stână tradițională, de mulți ani extrem de ponosită, în degringoladă) cu P. Rău, venit din dreapta, zona străbătută de drumul forestier e neumbrită. Ne delectează însă insulele de nu mă uita, floarea cucului, mentă broștească, tufe parfumate de soc, V. Bradu curgând în dreapta, amenajată cu ruperi de pantă, ghizduri în vara lui 2002, o dată cu uriașa haldă de steril de la tunelul Țibleș. Ajungem în incinta fostului șantier de prospectare geologică,

remarcăm noile instalații, ne-puse-n funcțiune însă, menite să epureze apele subterane, amenajarea cabanei punct de lucru, impresia de ordine gospodărire. Continuăm pe la gura tunelului, apoi poposim o jumătate de ceas pe malul P. Rău (trecuse de ora 15,45).

Cerul spre Arcer se-ntuneacă amenințător, furtuna violentă pare iminentă. Pornim pe drumul vechi de TAF ce suie la Preluci - Poiana Lungă, făcând trei meandre ample. Lăstărișul de făget a crescut, ascunzând aproape drumul, urzicile completează decorul iar frăguțele rubinii punctează peisajul, altfel incredibil de arid, colbul gros legând plăcile, grohotișul sur cu clinchet cristalin la orice atingere. În 35 de minute ieșim în pajiștea alpină, deasupra stânci, constatând că punctele de observație, standurile pentru vânatoarea de mistreți, cerbi, urși au fost reînnoite.

Avem un ritm bun, mai ales atunci când arșița e estompată de nebulozitate. Pajiștea alpină debordând altădată de trei frați pătați și violete, e înspicat uscată, aspectul nu e de debut alpin de iunie ci mai degrabă de final de iulie/ august. Abia aici, pe munte, poți aprecia la justa valoare dezastrul climatic generat de încălzirea globală care de mult a depășit fazele teoretice.

După 3½ ore de la plecarea de la cabana Țibleș ajungem la refugiul Arcer. E 17,30. Soarele grăbit spre apus intră prin luminator, zvântându-ne de nemiluita sudoare. Ne pregătim culcușurile, cinăm în timp ce piciorul sud-vestic al Țibleșului, Păltiniș (1488 m) pare bătut de nălucile indecisei furtuni. Iancși se plimbă pe drumul de TAF ce ocolește

Troița de sub Vf. Țibleș. În fundal, vedere spre sud, valea dintre Vârfurile Țibleș și Bran.

foto: Ionuț Nechita (Cluj-Napoca)

spre E-SE Arcerul, constatând ca izvorul de sub Citadelă e sec, apă mai găsindu-se abia-n obârșia P. Rău, situat la alte câteva sute de metri, pe vâlcetul pietros al jgheabului de avalanșă Arcer - Țibleș.

Ne culcăm devreme. Ne trezim după 5 dimineață. Nebulozitățile bântuie Păltinișul, în rest necuprins senin. Cânt ceva mai vioi de păsări. Adunăm bagajele, luăm micul dejun iar la 7 pornim pe drumul de TAF, placat cu tuf vulcanic găunos, spre P. Rău; e nevoie să ne refacem proviziile de apă pentru a sui pe Vf. Arcer. Noaptea, absolut nefiresc, la refugiu nu a fost nici măcar rouă. Drumul folosit de turmele de oi e colbit ca-n Bărăgan sau Dobrogea, ca niciodată în acest sezon. Izvorul de sub Arcer, la Citadelă, abia lăcrimează stâncăria, jgheabul vâlcet a fost lărgit de cumplite avalanșe, dovadă culoarul defrișat până aproape de fostul șantier IPEG. La vreo două sute de metri spre sud-est P. Rău mai susură prin albia abrupt pietrosă.

Continuăm. În 1,10 ore atingem șaua,

după alte 10 minute suntem pe Vf. Arcer, decorat de tufe de afin în plină floare, dar mai ales de scunde, păroase, albastre cerneală campanule.

Abia reușim să aruncăm o otheadă spre depresiunea Văii Izei, de la Bogdan Vodă - Ieud - Dragomirești spre Săliștea de Sus - Săcel. Țara Lăpușului, Munții Rodnei, V. Someșului spre Depresiunea Dej nu există. Continuăm în grabă spre poteca ce șerpuiește în coborâre spre vest, inițial printre grămezi de tuf vulcanic și andezituri, tufe de ienupăr, iarbă înaltă, apoi orientându-se spre custura stâncoasă abrupt accidentată, cu rocă sur ruginie friabilă.

Nici Vf. Arcer nu mai există, soarele apare uneori ecliptic, lăptos orbitor, din pântecul norilor plumburii alergânzi. Vf. Țibleș e cuprins de nori. Întâlnim, pentru a doua oară, în înșeuarea crestei de deasupra Citadelei, o veritabilă cultură de ranunculus alpin alb stelar, exemplare înalte de 35-55 cm, cu mai multe inflorescențe pe același lujer, totul proiectat pe stâncăria aridă și vâlcetul înierbat, amestecat. Apar de-o parte și alta a potecii cupele, miniaturale trâmbețe albastre-cerneală, apoi tufe de afin roșu (merișor), ienupăr dens, încărcat de rod, găinațul inconfundabil, ocră vegetal, al cocoșului de munte.

Scăpăm de custură intrând în molidișul cu vârfurile rupte-n iarnă de vijelii, dăm de marcajul vechi, punct albastru, trecem mica șa, asaltăm ultima custură, trecem prin molidiș și într-o oră de pe vârf reajungem la refugiul Arcer. Continuăm imediat pe drumul de TAF, spre Poiana Lungă.

Privim spre Vf. Hudin (1611 m), remarcând micul gol alpin pe care fuse-serăm cu o zi în urmă, limba sudică de grohotiș, apoi în continuare, de la NV la SE, culmea împădurit impenetrabilă de legătură cu Vf. Arcer, trecând prin Vârfurile Măgurița (1426 m), Hudieș (1479 m), Stregior (1472 m), această variantă de escaladare a Țibleșului netentându-ne însă deloc.

Ne deducim cu frăguțe, soarele a alunecat parțial norii, trăznindu-ne-n creștet nemilos. Turma de oi de la Preluci - Poiana Lungă a coborât pe aici, afundându-se-n hățășurile P. Râu.

Într-o oră suntem la halda IPEG, unde P. Râu își triplează debitul cu apele subterane ieșite năvalnic din pântecul muntelui, din tunelul din dreapta și cel din stânga haldei. Urmează cei 4 km prin arșiță, până la cabana Țibleș, adunând flori de soc pentru suc și ceai. La 11,30 ajungem la mașină, după ce ne-am îmbăiat reconfortant, binemeritat, în undele reci ale Văii Bradu. O pornim spre-acasă, stârnind aceeași furtună deșertică de praf

în urmă, admirând încă o dată piramida Țibleșului, milerile pentru prepararea tradițională a mangalului de bocșă, fânatele date-n pârg, cirezile de bivoli submerse-n scaldătorile Văii Țibleș, localnicii ieșiți de la slujba de duminică.

O ZI

Adrian BELEANU
(Cluj-Napoca)

6 Iulie 2005. Am decis să urcăm Țibleșul. Plecare la 6,30 din Cluj, cu două mașini (Ionuț, Alina, Ionel, Vasi, Mari, Lili, Ady), spre Dej - Târgu Lăpuș - Groșii Țibleșului - cantonul Izvorul Râu; în loc de canton am găsit ditamai blocul cu două etaje, cu mansardă, încă nefinisat, ridicat pe locul vechiului canton, ars în urmă cu câțiva ani.

Din Groșii Țibleșului a făcut joncțiunea cu noi și Alin, venit din Sighet. Ajunși la ora 10, parcăm mașinile pe un tâpșan vizavi de canton și pornim pe drumul forestier ce urcă 3,5 km până la mina Izvorul Râu (spre Vf. Țibleș, marcaj bandă albastră). O dată cu primele curbe, se profilează impunător Vf. Arcer, deasupra pădurii verzi ce-și definește clar liziera sub el.

40 minute până la anexele minei, încă 10 minute până la mină. Mina e închisă, din ea iese un debit de pârâu de munte; platou format din sterilul extras din mină, ce dă un aer straniu. Pe piciorul opus minei, interesant și provocator de noi promisiuni și aventură, e tunelul săpat sub Masivul Țibleș, ce iese în partea Dragomireștilor, chiar în Maramureș, având o lungime de 2 km.

Drumul forestier se oprește pe platoul de steril bine nivelat, drum de altfel bun pentru o mașină mai înaltă. Continuăm pe un fost drum de TAF, năpădit acum de buruieni și copăcei tineri, transformat în urma nefolosirii într-o simplă potecă. Marcajul e vizibil pe copaci. Urcăm pe niște serpentine cu pantă pronunțată până într-o poiană, sub care se află o stână. Munții Lăpușului se întrevăd sub o perdea de ploaie, care prin tunetele din ce în ce mai pronunțate ne anunță că ne va stropi și pe noi.

Mărim pasul pe panta ce urcă luminișul până la pădure, deasupra căreia, la 15 minute de urcuș din poiana cu stână, ajungem la refugiul Arcer (1427 m), situat pe piciorul de sub vârfurile omonim, într-un luminiș. De la refugiu se vede Vf. Țibleș, nu și Arcerul. Ploaia ne sperie cinci minute, dar vremea se deschide din nou și plecăm spre vârf, pe bandă albastră; de la refugiu mai pornește și poteca punct albastru, ce urcă pe picior până pe Vf. Arcer. La 15 minute de refugiu dăm și de

izvor, care își adună apele dintr-o cascadă mică, străjuită de o stâncă impunătoare. Poteca până la cascada e blocată în multe locuri de brazi groși, căzuți în timpul iernii sau vreunei furtuni.

Părăsim curba de nivel și poteca începe să urce în golul alpin, din ce în ce mai vag vizibilă. Dacă până la golul alpin poteca fusese folosită de oi, acum marcajul și poteca începeau încet-încet să se piardă. La 400 m de șaua dintre Arcer și Țibleș, poteca se pierde în iarba mare și continuăm pieptiș spre creastă. După 4½ ore de la canton, atingem creasta Țibleșului.

Țara Maramureșului se deschide frumoasă și verde. Singurele așezări vizibile sunt Dragomireștiul, în nord și grupul de case din Valea Fiadului, în est; în rest, doar case izolate pe dealurile și poienile înconjurătoare. Nori negri se salută bodogănind în jurul nostru. Atingem vârful după 10 minute.

Vârful Bran se profilează spre Masivul Rodnei, încercând parcă să acopere urmele Pietrosului, căruia abia i se vede baza din norii albi ce-i sărută înălțimile. Vârfurile Gărgălău și Ineu se profilează pe creasta Rodnei. Acceptăm o coborâre de urgență, amenințați de norii negri, pe o vale abruptă ce coboară de sub Vf. Țibleș în poteca marcată cu bandă albastră.

Facem o pauză la refugiu și continuăm alert spre canton. Ploaia se dezlănțuie când suntem în dreptul minei, unde ne adăpostim sub un acoperiș al anexelor. Trece răpăiala și continuăm spre locul de campare. O zi frumoasă s-a terminat cu bine.

Mulțumiri lui Ionuț Nechita pentru poze și punctele GPS:

<http://djonexx.netimage.ro/poze/index.php?set=Țibleș%202005.07>

http://www.alpinet.org/bin/poteci/trac_kprofile.php?lng=ro&id=119.

MARCAJELE

Ovidiu ȘERBAN (Arad)

Semnele bandă albastră, de la Groșii Țibleșului în creastă, au fost refăcute, însă sunt aplicate rar și lipsesc la câteva bifurcații.

Marcajul bandă roșie, din creastă la Pasul Șetref, există doar pe hărți, nu l-am găsit nicăieri în teren.

Triunghiul roșu, pe Valea Fiadului, este aproape absent; apare sporadic, iar în zona înaltă nu mai există.

Bibliografie: Ion Mac, Budai Csaba - **Munții Oaș, Gutâi, Țibleș** - Editura Abeona, București, 1992

Crinul de pădure

foto: Trestian GĂVĂNESCU (Râmnicu Vâlcea)

În poienile din zona bradului ne așteaptă flori oacheșe, care prevestesc frumusețea plaiurilor mai de sus. Ceea ce e săbiuța pe dealuri e aici crinul-de-pădure (*Lilium martagon*), o podoabă a fănețelor de munte. Seamănă la floare cu crinul alb din grădini, numai că e colorată ca drojdia de vin roșu, aplecată în jos, dar cu petalele la vârf răsfrânte în sus, lăsând să spânzure cele șase stamine cu anterele mari, de aceeași culoare ca și petalele. (Ion Simionescu - *Flora României* - ediția a IV-a)

Înălțime 80-150 centimetri. Trăiește și rodește mai mulți ani. Bulb ovoidal, format din solzi cărnoși. Fruct capsulă ovoidală. Înflorire mai - iunie. Utilizat ca diuretic (mărește secreția și eliminarea urinei), emolient (înmoaie și destinde țesuturile congestionate sau înăsprite), revulsiv (aflux de sânge într-un organ sau într-o regiune inflamată a corpului, prin aplicarea pe piele a unor substanțe revulsive), emenagog (favorizează menstruația). De la câmpie până la munte, în păduri de foioase. Se găsește în Europa, Siberia. (Constantin Părvu, Stoica Godeanu, Laurențiu Stroe - *Călăuză în lumea plantelor și animalelor* - Editura Ceres, București, 1985)

(altă bibliografie: *Mic dicționar enciclopedic*, Editura enciclopedică română, București, 1972) (adaptări și completări, Ică Giurgiu)

Sfinxul bănățean

Natalia COLOCOLNICOV (Brașov)

Se află în apropiere de Băile Herculane. Această stâncă destul de mare, cu profil de om, este de o expresivitate greu de redat în cuvinte. Ochiul cu privirea fixată undeva către depărtări, sprânceana încrunțată, profilul nasului foarte frumos și poziția mândră a capului te fac să nu-ți iei ochii de la el.

L-am examinat din diverse poziții și am rămas adânc impresionată de ceea ce a putut crea natura. Mare păcat că acest monu-

ment natural rămâne în anonimat, cred că foarte puțini l-au văzut; nici nu figurează pe toate hărțile acestor locuri.

Este situat aproape de gara CFR Băile Herculane. De aici trebuie mers pe jos cam 200 de metri în direcția localității Topleț, către sud, spre Dunăre; traversăm podul peste Cerna, aflat pe stânga noastră. La capătul celălalt al podului este o potecă care ne scoate într-un drum de țară, paralel cu apa Cernei. De partea cealaltă a drumului, cale de aproape un kilometru, este un munte de gunoaie de unde s-au împrăștiat și pe malul apei tot felul de zdrențe. Până la Sfinx am mers încă 2 kilometri, pe lângă niște arături; chiar în dreptul lui este un gard pe care a trebuit să-l sărim ca să ne putem apropia de Sfinx.

(Din cartea *Băile Herculane și Valea Cernei, Ad aquas Herculi sacras*, de Ștefan și Alexandrina Negrea, Editura Timpul, Reșița, 2002, aflăm: pe DN 6, la kilometrul 380, suntem în dreptul Sfinxului, martor de eroziune din gresie, înalt de aproape 10 metri. Cel mai bine, Sfinxul se vede de la kilometrul 377.)

Cetatea Cheud

text și fotografii:
Petru Lucian GOJA
 (Baia Mare)

5 martie 2005. Cu Dumitru Iștván, Mihai Gheție și Alec Portase. Ne-ndreptam, dimineața la 8, spre sud-vestul județului Maramureș, pe ruta Ardasat - Gârdani - Ulmeni (extras topografic de pe harta turistică realizată de Oficiul Județean de Turism); din Sălsig peisajul translată în basm mulțumită ninsorii și puțin rămăselor tradiționale gospodării, caselor cu prispe înguste pe stâlpi de lemn, cu ghirlande de viță de vie, pereți spoțiți cu albastru, șurilor, grajdurilor cu uși discret trafurate, clăilor de fân burduhănoase, livezilor gros pudrate de ninsoarea nopții, picturilor holde-nguste de porumb cu coceni netăiați, mai rarelor tarlale de floarea soarelui cu băliile negricioase nerecoltate, aducând a tenebroase cohorte de stafii în

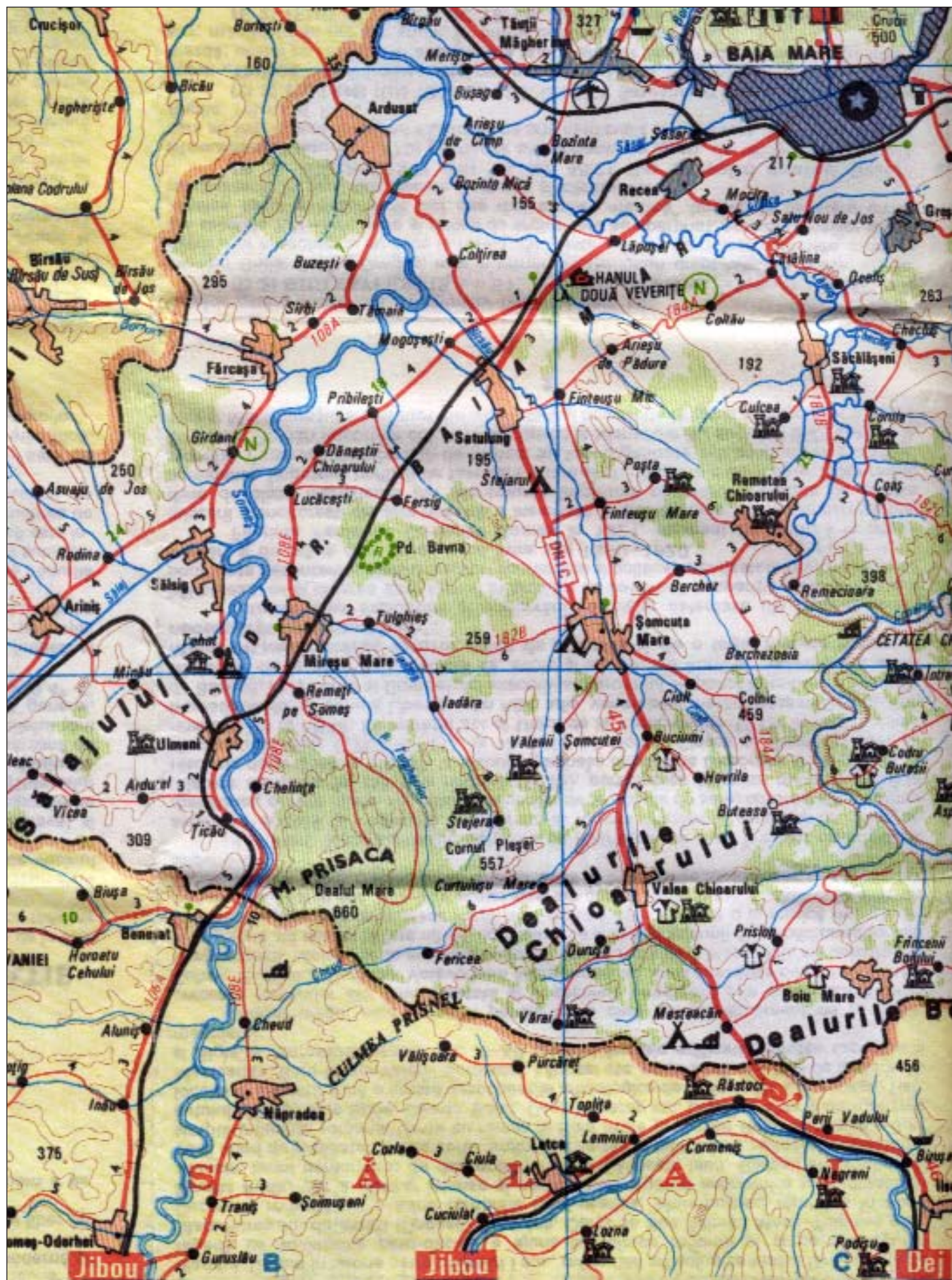
Conacul/ castel de la Țicău.

**INVITAȚIE
 ÎN CARPAȚI**

REVISTĂ LUNARĂ DE DRUMEȚIE,
 MUNTE, NATURĂ,
 DISTRIBUITĂ ELECTRONIC,
 PUBLICATĂ DE PROIECTUL ALPINET.

Ruinele mănăstirii benedictine Cheud.

discretă retragere.

O primă escală la Țicău, dinaintea monumentalei arcade a porții din piatră și cărămidă, prelungită cu un zid protector, tristă uvertură a ceea ce fusese un somptuos castel (sediul de școală până în 1990, vandalizat după); ridicat probabil pe la 1800, înălțimea zidurilor, anvergura ferestrelor, spațioasele încăperi deconspirând bogăția și fastul unor apuse vremuri. Acum impresionante ruine ocrotite de candela bănuț mochină de viață a unui uriaș tei.

Plecăm, imediat la stânga curge Someșul cu brun negricioasele-i ape, lovind cioatele podului bombardat până la distrugere-n război. Intrăm în Strâmtori, pe malul opus cartierul rromilor. Aspect de defileu cu uriași plopi ocrotind malurile. O parcare pe stânga, cu un miniatural arc de triumf marcând limita județelor Maramureș și Sălaj. La stânga, alungita insulă mângâiată de ape.

Îeșim spre Benesat după vreun ceas de la plecare; la stânga biserica a cărei turlă abia se zărise din marea de ape la inundațiile din 1970. O altă bisericuță, cochetă, mai veche, e la dreapta, cocoțată pe-un deal. De-aici o luăm la stânga, pe jos, spre balastieră, traversând calea ferată în dreptul haltei Benesat, lăsând la stânga meandrele obturate ale Someșului și un artificial lac creat prin escavarea balastrului, agreat loc de către împătimiții pescari.

Traversăm incinta plină de mijloace de transport, utilaje, uriașe sortatoare cu benzi transportoare din cauciuc, clădiri din beton sau cărămidă, aproape ruinate, bucată cu bucată furate (excelentă locație pentru un viitor film SF); urmează o similară zonă a cărei anterioară destinație nu o putem desluși. Ne depășesc doi pescari, grăbiți să pescuiască la greblă. Continuăm spre sud-est, pe un drum de țară, ajungând după circa 1 km la un pod înălțat pe stâlpi din țevi de oțel, podit cu plăci metalice; un amărât indicator menționează greutatea maximă admisă, 10 tone.

Traversăm, impresionați de imensitatea colosului întunecat de apă, spre malul drept (Someșul curge aici de la sud la nord), înspre niște mălăini, sperând degeaba să stărnim niscaiva fazani, căpriori, iepuri sau vreo vulpe. La câteva sute de metri, pe malul drept, apar și dispar jucându-se-n dense neguri împădurite culmi. O uriașă salcie lăbărtată domină lunca. La dreapta e satul Cheud, apoi comuna Năpradea, de-aici însă nu se văd. Someșul, întâmpinat de Munții (Dealurile) Țicăului, comite aici o uriașă buclă de la est la sud și-n final spre nord. Fotogenice tufe de sălcii, uscate tulpini de topinamburi, daturele cu țepoase bace pudrate de zăpadă. Un tractor încărcat cu copt gunoi de grajd vine-nspre noi. Numai bine pentru a întreba de medievala cetate Cheud, a Pintii zic ei.

Ne indică un intrând de tarla mai spre nord-vest, iar în pădure un struț roșu din zdreanță, ingenios plasat în vârful unui stejar. Pornim într-acolo prin clișoasa miriște, dând în drumul ce acompaniază malul drept al Someșului de la Năpradea spre Chelînța - Mireșu Mare, trecând prin Strâmtori. Mergem pe drum destul de puțin, urmărind intrarea pe capătul unei seci văi din dreapta, suim taluzul abrupt al unei terase milenar săpată de apele Someșului, observăm zdreanța roșie reper și suim într-acolo printr-un frumos codru tânăr, de stejar, arțar, carpen, scoruș și cireș. Dăm repede de vestigiile "cetății Cheud", de fapt sunt ruinele cu trainice ziduri înalte din piatră ale unei foste mănăstiri de călugărițe benedictine (din Benesat circa 3 km până aici).

Denumirea Benesatului derivă, mai mult ca sigur, de la St. Benedictus, ocrotitorul sfântului lăcaș. Fotografiam vestigiile, admirăm zona altarului, acolo unde un insert vertical din gresii, rotunjit sculptat la bază, atrage atenția. Tot acolo, mai spre dreapta și în exterior, două joase arcade trădează accesul spre o fostă hrubă, poate un lăcaș de veci.

Ninsoarea a obosit, un soare discret, argintiu și chior încearcă să penetreze lăptoasele neguri în timp ce hălci umede de nea cad din arbori împreună cu uriașe

picături de apă. Trunchiurile stejarilor sunt decorate cu diademe verzui argintii, sau sur argintii ale coloniilor dantelate de licheni. Dând ocol medievalelor vestigii, posibil din sec. XIII-XIV, luăm aminte la meticolozitatea cioplirii durelor roci, cristaline șisturi, cuarțite intercalate cu gresii, duritatea mortarului, netezimea zidurilor, lăcașul tubular al fostelor tălpi din grinzi de stejar. Nu aceasta e cetatea Cheud, sau a Pintii, ci mai sus o vom găsi, la capătul unui picior estic abrupt pe care suim prin neaua nu mai groasă de-un lat de palmă, urmând șleaul îngust al unui străvechi drum de acces, impresionați spre stânga de abrupta vale cascadata, cu maluri stâncoase. Culmea se curbează ușor spre dreapta, terminându-se într-un amplu circum valum medieval care înconjoară un mic vârf ascuțit, împădurit cu stejari.

Aici e perimetrul fostei cetăți Cheud. Spre stânga, circum valum-ul continuă cu un bine conturat drum, posibilă cale de legătură multiseculară între Valea Someșului și Valea Chioarului - Șomcuta Mare - cetatea Chioarului.

Suim în creștetul muncelului căutând vestigiile cetății, frânturi de fundații sau ziduri; nu găsim altceva decât două, relativ reduse, înfundături rectangulare în sol. Ni se pare absolut curios faptul că în acest loc greu accesibil să nu mai fi rămas nimic în timp ce, câteva sute de metri mai jos, benedictina mănăstire să se fi conservat

incredibil de bine.

Apreciem excelenta plasare a cetății, vasta perspectivă deschisă spre V. Someșului dar și strategică situare comercială. La finalul turei, în drum spre casă, Dumitru Iștvan avea să ne citească dintr-o micromonografie (prof. Elena Muscă, Muzeul de Istorie și Artă Zalău) câteva date despre această cetate, cu mențiunea că, printr-o regretabilă confuzie, autoarea se referea la vestigiile mănăstirii benedictine, gândindu-se că acelea ar reprezenta cetatea Cheud, atestată de pe la 1341 (castellanus de Aranyas).

În 1368 Băliță (Balc) împreună cu fratele său Drag (nobili maramureșeni) primesc drept recompensă regală cetățile Chioar, Nyalab și Aranyas (Cheud), apoi orașele Visc, Hust și Sighet, plus 100 de sate și moșii.

Din 1383 cetatea Cheud e menționată în teritoriul Sălajului - *Castrum Aranyas in districtu Zilagy*.

Între 1388-1577 nici un document nu mai pomeneste de cetate. În 1579 cetatea, care aparținea comitatului Szolnok, pare a fi fost părăsită și dată-n proprietatea lui Gyulafi Laszlo, după care dispăre.

Cetatea Cheud e reamintită prin 1705, când generalul Herbeville, aflat în fruntea trupelor austriece, i-a bătut pe curuți la Jibou. Alături de Francisk Rakoczi se afla haiducul Pintea, motiv pentru care azi,

Ruinele mănăstirii benedictine Cheud.

pe-aproape, se mai vorbește de izvorul și valea lui Pintea.

În vara lui 1991 s-au demarat săpături arheologice care, continuate, vor fi probabil în măsură să limpezească istoriile frământate ale acestor locuri. Nimic în scurta monografie despre mănăstirea benedictinelor. Localitatea Cheud apare-n hrisoave cu numele Kew la 1475, respectiv Keovd la 1579.

De la cetate ne continuăm tura mergând spre sud-est, inițial ocolind un versant prin stânga, pe un excelent drum îngust (posibil folosit din evul mediu), lăsând un vârf împădurit la stânga, suind din ce în ce mai susținut, dând de zăpadă veche, tasată și înghețată, nu atât cât să ne susțină, din ce în ce mai groasă, admirând frumoase colonii de iască maronie acaparând trunchiurile stejarilor, altele, mai bine știute, decorând trupurile putrezinde de mesteceni.

Lăsăm obârșia unei accidentate văi la dreapta, colmatată cu mulțime de doborâturi de vânt. Dăm peste vechi urme de mistreți, posibil și de cerbi, neîntâlnind însă nici o sălbăticiune, ocolind pe curbă de nivel la stânga, suind un versant înclinat pentru a ajunge în culme apoi, la stânga acesteia, pe un vârf împădurit, crezând că ne-am atins obiectivul final, creștetul Dl. Mare (660 m).

Consultând harta rezultă că trebuie să revenim în șă și de acolo s-o luăm spre nord-est. O facem, zăpada e din ce în ce mai mare, reîncepe să ningă, cuminte, mai încolo bezmetic. Coborâm un picior larg, dăm într-o șă cu lăstăriș de fag, spre sud-est se deschide subit o dreptunghiulară panoramă, apare localitatea Cheud, apoi un deal cu aspect de elipisoidală insulă, dincolo de el Năpradea. Suim pe culme, cotind treptat dreapta, sperând să atingem Dl. Mare.

La un moment dat dăm de H-ul silvic roșu pe care îl urmăm prin nămeți; la dreapta lui apare un alt H, portocaliu, al vreunui recent compozorat silvic; imediat se ivește un muncel, nu, n-am scăpat de nămeți, îl ocolim prin stânga, ajungând într-o altă șă marcată de un monumental fag, cu diametru de peste 1,2 m și înalt de vreo 30.

De aici suim de-a coasta pe un drum de TAF troienit, ieșind în culme și orientându-ne spre nord-est. Au trecut 4 ore de la plecare, ninge grozav, de-abia se vede la câțiva pași, de parcă am fi în Ajunul Crăciunului sau prin ianuarie, nu în 5 martie. Niciunde Vf. Dealului Mare; la un moment dat pare a fi la circa 30-45 minute de mers, mai la est, după o altă înșeuare. Rămâne pe altădată, acum nu mai e (favorabil) timp.

Undeva pe Cornul Pleșii (557 m) și de-acolo în Vărai - Valea Chioarului, orientându-ne spre nord-est am putea ieși în localitatea Stejera dar... ce să faci cu mașina? La 13,45 o luăm înapoi până în șăua din care văzuserăm satul Cheud și comuna Năpradea, de-acolo la dreapta, spre vest nord-vest, suind lejer o succesiune de înguste culmi poienite, destul de derutați în lipsa unor consistente repere (bornele silvice fiind inutile în lipsa hărților adecvate), lăsând spre stânga obârșia unei văi și un vârf împădurit, coborând de-a coasta pe ceea ce părea o potecă, destul de repede dispărută, apoi intuitiv până la un huceag dens de salcâm, nimerind un culoar descendent ce ne scoate într-un drum de TAF ce acompaniază pe curbă de nivel versantul.

La un moment dat o luăm la dreapta dar, constatând că drumul suie, renunțăm și facem stânga, adică spre nord, deplin neîncrezători. Imediat dăm într-o recentă, haotică defrișare de fag și salcâm, încep să se audă motoarele mașinilor tranzitând prin Strâmtori, dăm de un drum de căruțe/ TAF adineaori circulat, cu urmele alunecoase ale tractațiilor bușteni, pe care coborâm întâlnind rari molizi intercalați salcâmlor, fagilor, arțărilor și mai ales alunilor și socilor, reperăm malul drept al Someșului, dincolo drumul și viaductul dantelat al căii ferate, după care ieșim la

liman după circa o oră de mers alert.

De-acum aveam de continuat pe drumul județen desfundat, cu vechi și abandonate borne kilometrice înghițite de tufșuri, în amonte Someșului, inițial prin lapoviță, apoi printr-o becisnică ploaie mocănească ce ne mură în toată regula, admirând monumentalii ploi uriași cu diametre de circa 1,5 m, succesiunea pâraielor și vâlcelelor din versantul din stânga, o criptă pustie, ajungând la un tradițional loc de popas și picnic, cu un excelent izvor amenajat de drumari în 1963, sperind un grup de șase rațe sălbătice, fascinați de plutindele plase de neguri dincolo de Someș ca și de un bășos vârf stâncos cu evantai de accidentate culmi sudice, admirând din nou versantul

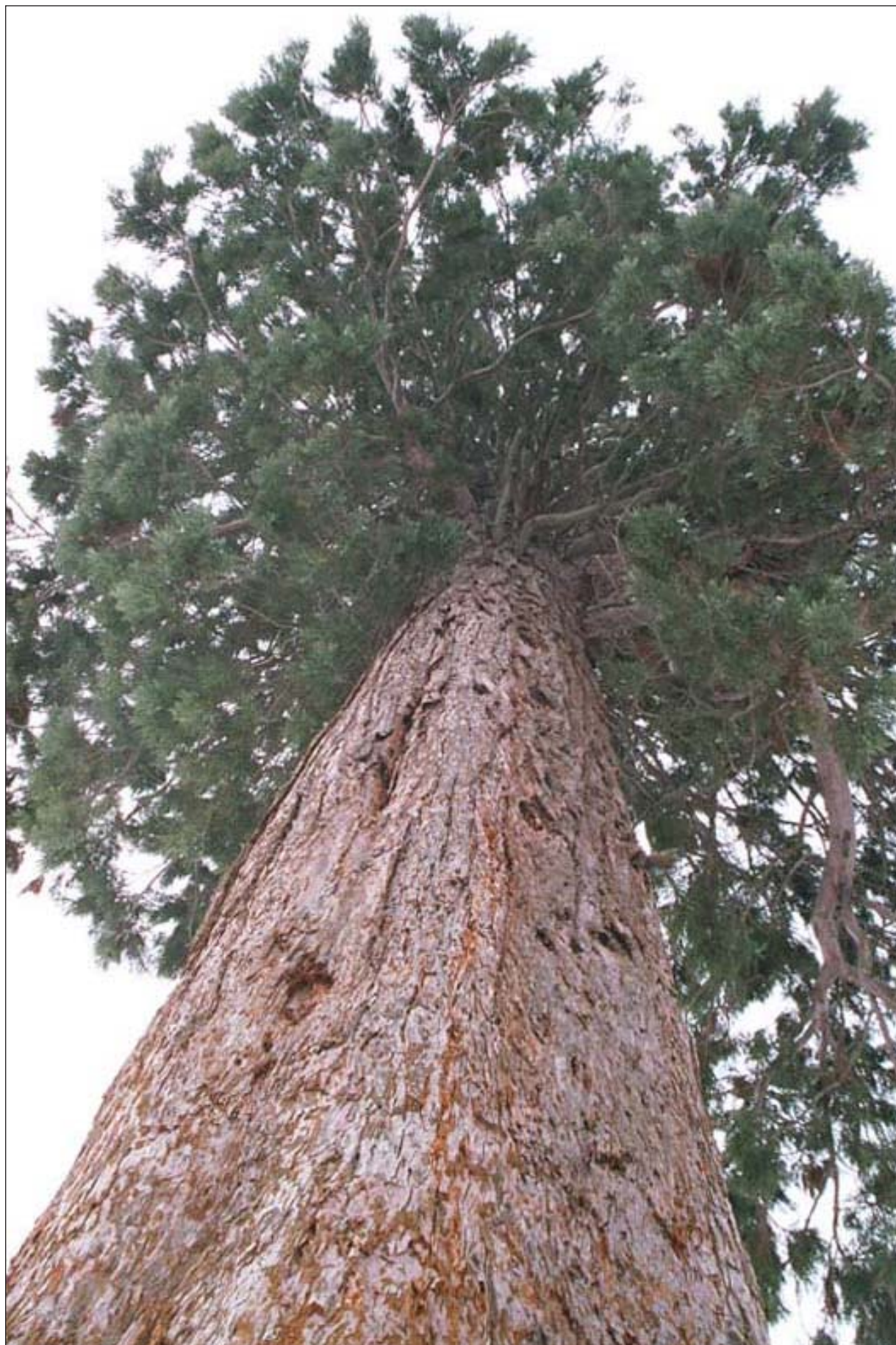
Circumvalum la cetatea medievală Cheud.

din stânga noastră, din gnaise, micașturi și cuarțite, ieșind la un cot în mai largă luncă, sperind alte cinci rațe, dând de un drumeag spre dreapta ce avea să ne conducă în cele din urmă la podul de oțel de peste Someș.

Cam aici ne încântară cu zborul lor săgetat ultimele șase rațe sălbătice și un șoim încremenit pe-o tufă de salcie. Ploua crunt, se făcuse mai rece când, după circa 2½ ore de la plecare, am închis circuitul nostru în Benesat.

Se însera când am ajuns la Baia Mare, bucuroși de această nevisată și faină ispravă.

Arborele mamut

fotografii: **Petru Lucian GOJA**
(Baia Mare)

text: **Petru Lucian GOJA,**
Ică GIURGIU

Ardusat. Comună din județul Mara-

mureș, aflată la vest de orașul Baia Mare (DJ 193, kilometrul 2), pe malul stâng al Someșului. Atestată documentar pe la 1230. 2900 de locuitori în 1971. Exploatare de balast. Stație de cale ferată. Ruinele unui castel din secolul XIX. Lângă castel, un **Sequoia gigantea** (arbore

Dealurile Chioarului

mamut), originar din California (SUA), înalt de peste 30 metri. Arborele poate atinge înălțimea de 150 metri, circumferința de peste 40 metri și vârsta de 5000 de ani.

Monumental arbore verde-ntunecat, similitudini cu un imens pin roșu, piroane-n înfipte în lemnul parfumat a smirnă și tămâie. Pe jos, delicate ramuri smulse de vânt; conulețele scurte, roșcate, maronii (sau verzi cele din urmă cu-o vară), seamănă izbitor celor de pin.

De pe www.apmbm.ro (Maramures/ Arbori) aflăm că arborele ar avea aproximativ 250 de ani, este ocrotit și se află în administrarea Romsilva și Consiliului local Ardușat.

Bibliografie. **Județul Maramureș, hartă turistică** - OJT Maramureș; **Mic dicționar enciclopedic** - Editura enciclopedică română, București, 1972

Arborele domină localitatea Ardușat.

Cetină și conuri.

Secretele Munților Latoritei

text: **Dinu BOGHEZ**
(Râmnicu Vâlcea)
fotografii:
Trestian GĂVĂNESCU
(Râmnicu Vâlcea)

Frumuseți ascunse

De câte ori ajung în Munții Latoritei, fie străbătând creasta, fie văile adânc fierăstruite, încerc sentimentul intrării în lumea basmului nesfârșit. Cele trei fire de ape năvalnice ale Latoritei (fotografii la paginile 35, 37), ajunse în Lacul Galbe-

nului, ascund locuri numai bune de depănat povești.

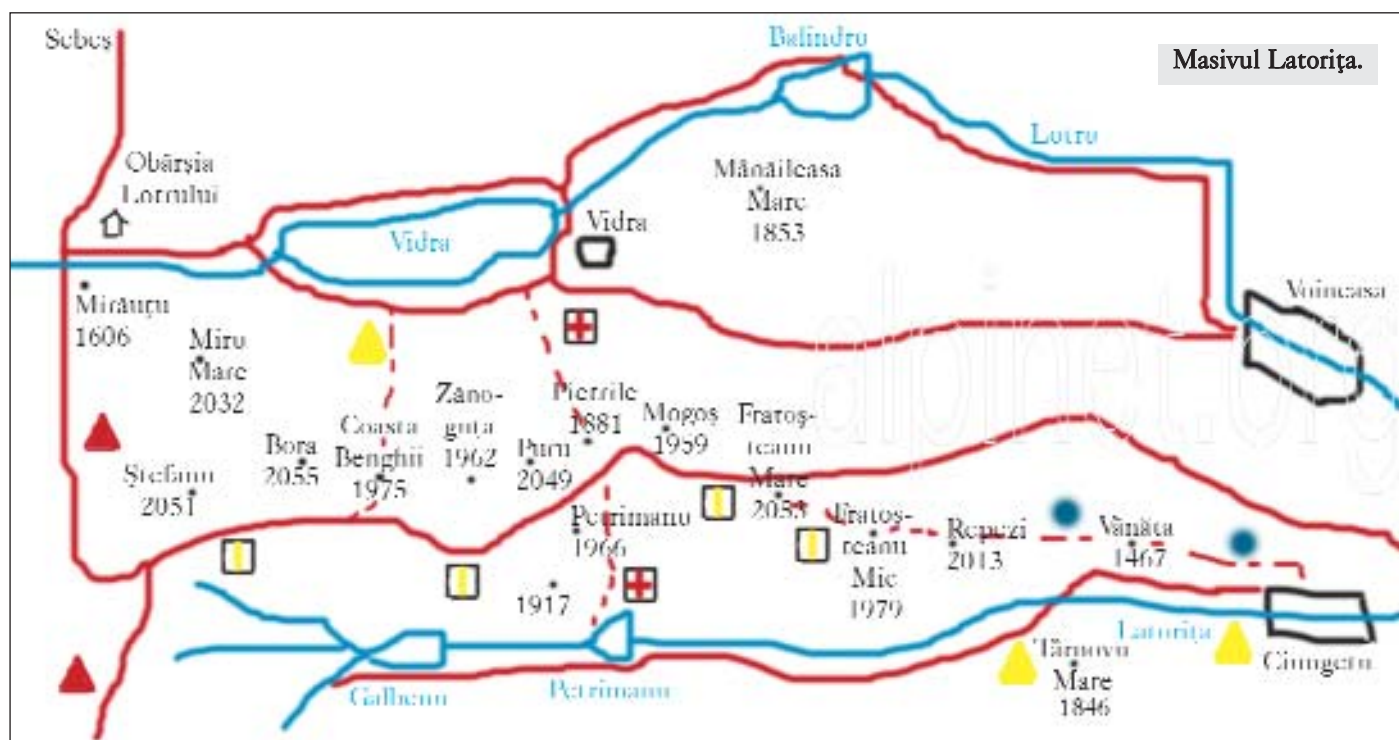
Întunecată de adâncul pădurilor de brad, îngustă, cu o șuviță de cer deasupra, sfârșind în săritori anevoioase până a nu ajunge la plaiul alpin, așa este apa Urdelor, Latorita de Jos.

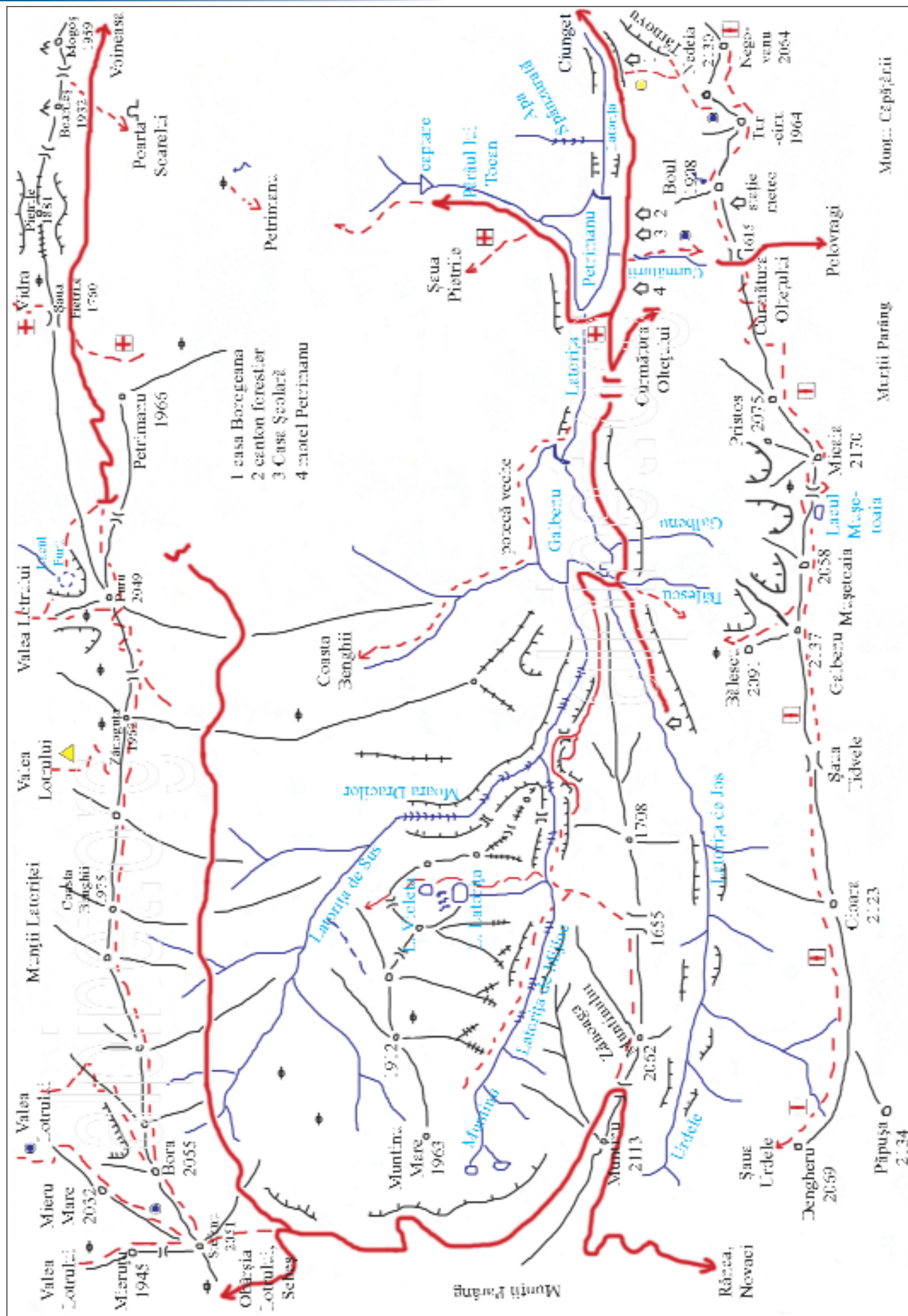
Cealaltă surioară, Muntinul (Latorita de Mijloc), își adună apele tocmai din înșorita căldare cu același nume, din două minuscule lacuri (la 1980 metri altitudine), uneori vizibile, alteori dispărute în grohotișuri. Pierdute în imensitatea plaiului, cosițele de apă se strâng într-o vale din ce în ce mai strâmtă, sfârșind în zbcuicmul bolovanilor uriași pe care-i depășeșc

cu mult zgomot.

Cât privește ultima dintre surori, Latorita de Sus, deloc mai liniștită, după ce-și adună apele de pe întinderi înverzite, tocmai dinspre Coasta Benghii, sfârșește aruncându-se vijelios, din înaltul peretelui, alcătuiind Cascada Moara Dracilor (pagina 27).

Îngemădate în oglinda vălurită a Lacului Galbenu, apele se mai adună apoi în Lacul Petrimanu. După barajul acestuia, râul se reface, datorită numeroaselor pâraie. Dintre acestea, Apa Spânzurată (foto la pagina 26), venind din înaltul Turcinului, alcătuieste o binecunoscută cascadă. Primăvara, când zăpezile părăsesc

Cascada Apa Spânzurată, din Cheile Latoriței, iarna.

înălțimile, aproape fiecare vale este străbătută de șuvoaie puternice de apă, alcătuind o salbă de cascade cu nimic mai prejos decât cea amintită mai sus.

Dacă mă întorc în timp, atunci când pe aceste meleaguri apele nu erau adunate în lacuri, fragmente din excusia de început îmi stăruie în minte. Pe drumul, astăzi oarecum asfaltat, se lucra la construirea unicului pod de pe această vale. De aici înainte poteca se strecura prin locuri misterioase, urmând firul apei. Apoi apăreau lespezile, întinse pe albia pârâului cristalin, între care furișul ochiului întrezărea scaldătoarea zânelor. De pe întinsul Lacului Petrimanu de astăzi, de la o casă silvică (hartă la pagina 25), am fost îndrumați pe malul stâng al Latoriței, pe o potecă săpată în stâncă, ajungând mai apoi, aproape de întunecimea nopții, la un bordei, lângă un zăpor de haituri. Acolo, în adâncul pădurii de brad, un bătrân sfătos, păzitor al zăgazului, poposit acolo dintr-o lume ce se sfârșea, ne-a fost tovarăș de o noapte și sfătuitor pentru drumurile de a doua zi.

Au trecut apoi ani, în care am avut tot timpul să admir pe îndelete alte frumuseți. Mai întâi cele de excepție ale Cheilor Latoriței, întinse pe mai bine de 15 km, cu pereți continui, de-o parte și cealaltă. Cum urcăm de la Ciunget în susul văii, ne apare în dreapta impresionantul abrupt al Părăginosului, argint strălucitor presărat cu vinișoare arămii, sclipind în bătaia soarelui. Imediat ce trecem de casele de la Borgeana Răgăliei, posibil loc de popas, privirile rămân parcă hipnotizate de creasta semeată a Pietrei Târnovului, ce se înal-

De pe malul stâng al Lacului Petrimanu, vedere spre Vf. Repezi (2013 metri), din Munții Latoriței.

foto: Dinu Boghez

Iezerul Latoriței.

foto: Dinu Boghez

ță zimțată, strălucind în bătaia soarelui de apus. Nu mult mai departe, o dată depășit locul celor șapte cruci, însemn al marii tragedii iscate de o avalanșă, venită din abruptul scocurilor din pereții amețitori, aflăm o altă frumusețe. Albia râului, și acum tumultos, apare pardosită cu lespezi mari, când albe, când gălbui, peste care apă zglobie trece în fugă. Când ne apropiem de barajul arcuit al Lacului Petrimanu, lângă șosea, Apa Spânzurată (foto la pagina 26), venită dinspre plaiurile Turcinului, se prăvălește pe întinsul peretelui de stâncă, sfârșind pe firul Latoriței.

Vom înnopta poate în zona Lacului Petrimanu, la cantonul silvic, casa școlară sau motelul Tudor, de unde dis-de-dimineață purcedem în amonte Latoriței. Cei 4 kilometri până la barajul de beton al Lacului Galbenu îi parcurgem cam într-o oră. În drum, după 10 minute, lăsăm pe dreapta drumul ce traversează coada lacului și se înscrie în urcuș spre creasta Munților Latoriței, pe poteca din lungul Pârâului lui Tocan. Câteva minute mai târziu, lăsăm pe stânga drumul de altitudine ce urcă în Curmătura Oltețului. Urmează, tot pe stânga, vijelioasele ape ale Pârâului Hoampa, care formează praguri înspumate până către șosea.

Apoi, tot pe stânga, vin Pârăiele Pristos (o potecă urcă pe aici în Căldarea Igoiului și Micăii), Micaia, Galbenu și, într-un cot pronunțat al drumului, adevărat fiord, către coada Lacului Galbenu, Pârâul Bă-

Cascada Moara Dracilor, de pe Latorița de Sus.

foto: Dinu Boghez

Pe Vf. Repezi (2013 m). Vedere spre creasta Munților Căpățâanii: Balota (2096 m), stânga; Curmătura Funicelului; Nedeia (2130 m), dreapta.

lescu (pe acesta urcă o potecă ce ne scoate repede în căldările și pe crestele de început ale Parângului, în maximum 2½ -3 ore).

Dacă până acum frumusețile Latoriței au fost la vedere, fie abrupturile stâncoase ale cheilor, ale crestelor zimțate de deasupra acestora, sau pardoselile marmorate și bulboanele cristaline de pe firul apei, o dată ajunși la coada Lacului Galbenu, după 2 kilometri de la barajul acestuia, vom căuta, cu migală, alte locuri de basm. De vom alege poteci ce conduc spre plaiurile însorite, prin păduri întunecate de brad, înmiresmate la vreme de vară sub soarele arzător, sau pe cele mai ascunse strecurate pe coaste de munte, traversând ape clocoțitoare și praguri de stâncă aninate deasupra acestora, satisfacțiile vor fi pe măsura fie a căutărilor fie a greutateților întâmpinate.

Calea auto pe Latorița din stânga (de Jos, Urdele) se înfundă repede, sub cascade nescărșite ce vin tocmai din Căldarea Urdelor. Pe drum găsim, în dreapta, casa pădurarului.

Poteca din dreapta de la coada lacului urcă pe Coasta Benghii. Iar cea din mijloc, cea mai interesantă, suie pe Valea Mun-

Abruptul nordic al Noptesei (1980 m), la nord de Fratoșteanu Mare (2053 m).

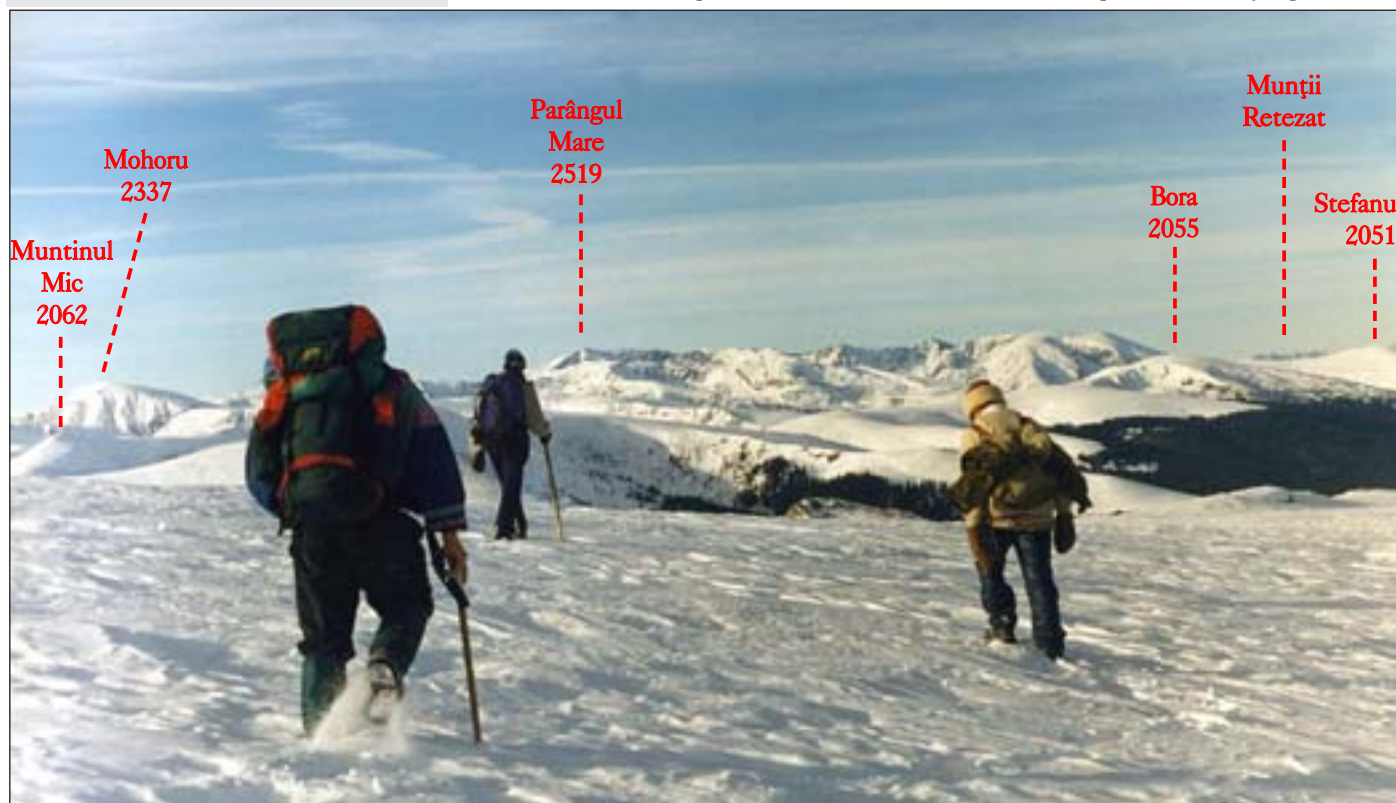
Lângă lacul nival de după Vf. Noptesa, în drum spre Vf. Fratoșteanu Mare.

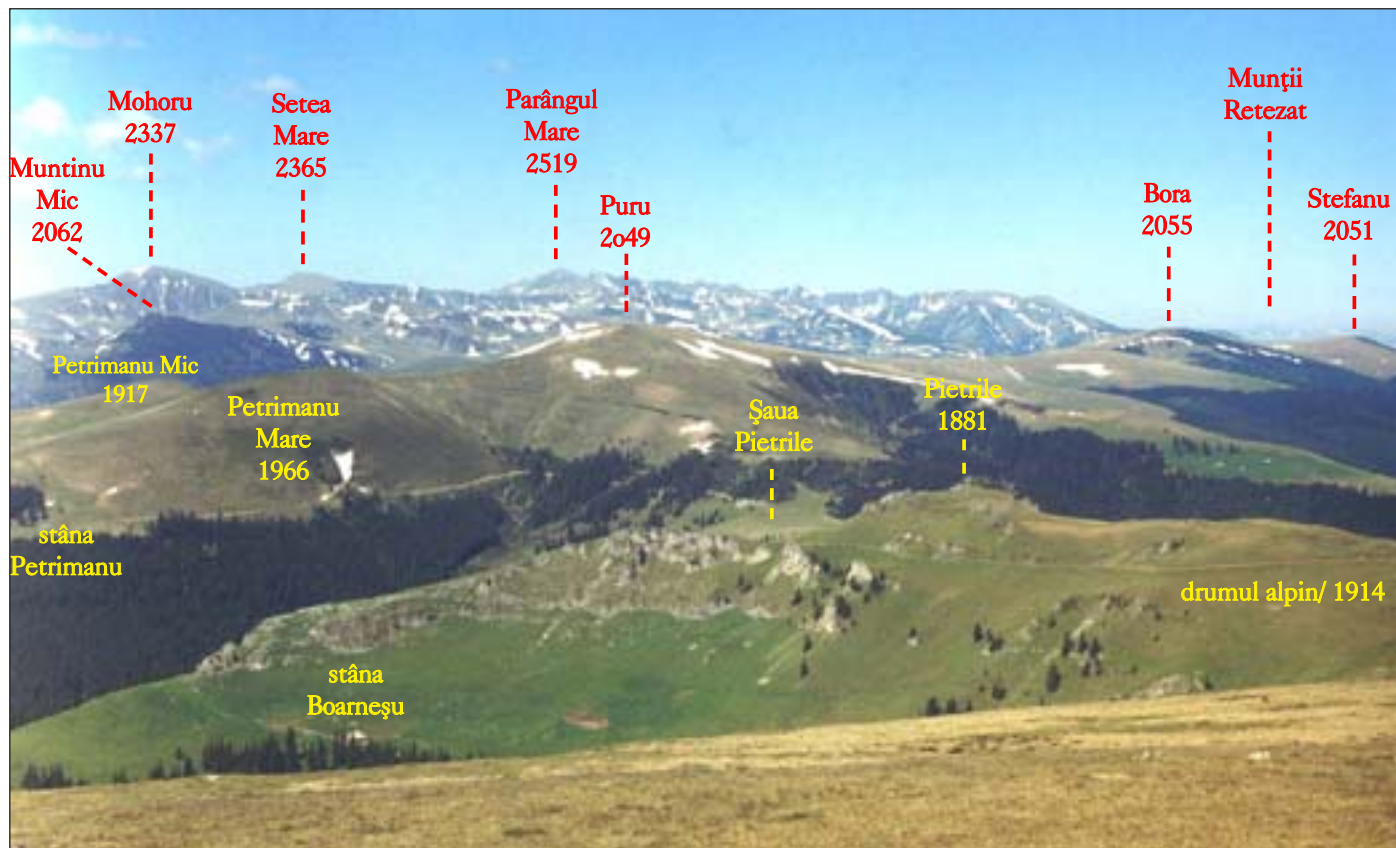
De pe platoul dintre Fratoșteanu și Părăginosu, vedere spre Munții Parâng.

tinului. Pe aceasta din urmă aflăm două dintre bijuteriile Latoriței, înșirate una după alta. Travesând pe punte, sau chiar prin vad apa învolburată a Urdelor, urcăm în scurt malul abrupt, apropiindu-ne de apa zgomotoasă de sub noi și continuăm un urcuș moderat, până când drumul se

sfârșește într-o potecă clară, pe coasta muntelui.

Astăzi poteca este de-a binelea bătută și în continuare nu vom avea dificultăți cu urmărirea ei. Suntem pe apa Muntinului. Câteva vreme urcăm, apoi coborâm până către firul apei, la care ajungem într-o

De pe Fratoșteanu, vedere către Munții Parâng.

jumătate de oră de când am traversat-o pe cea a Urdelor. Poteca pare a se sfârși pe înălțimea unei stânci, aninată deasupra zbugiumului apelor năvalnice. Fie coborâm prin dreapta, pe un mic horn înierbat, fie chiar pe stâncă în jos, pe prize sănătoase. Ajunși la firul apei, pe pietre lucii și nu o dată umede, traversăm de-a lungul, cu atenție, malul stâncos al pârâului.

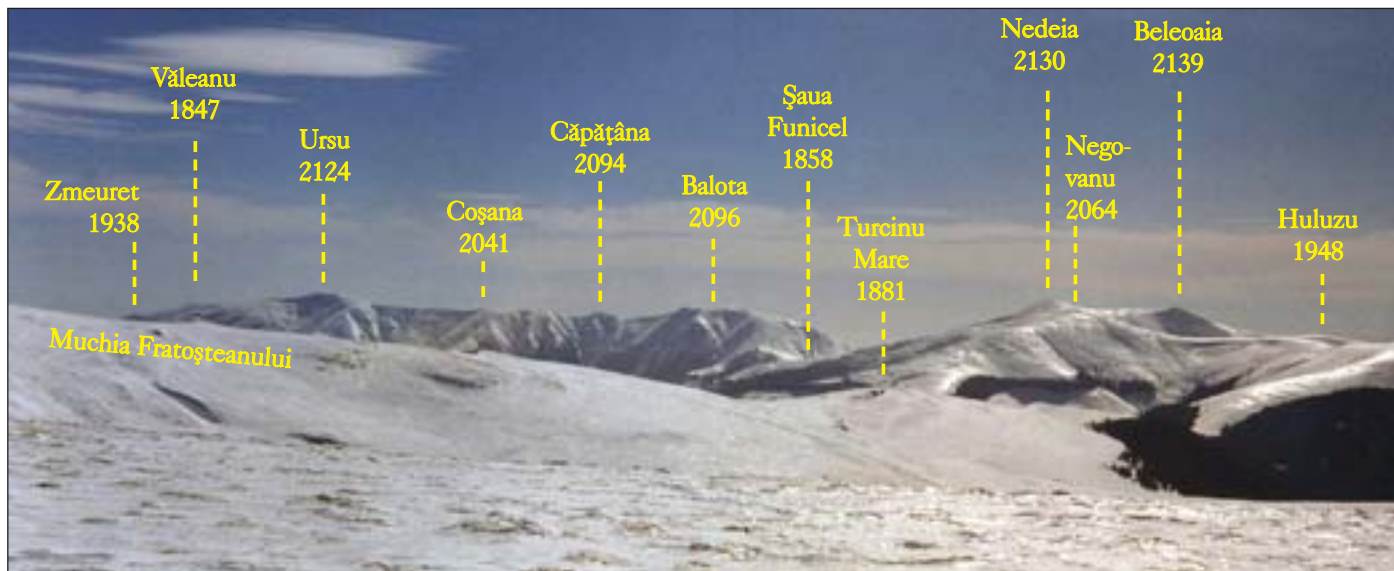
umezit din belșug de firișoare de apă. Cărarea continuă pe malul înalt. Atenți la locurile pe care le parcurgem, zărim - prin spărtura cheilor pe care ne aflăm - partea de sus a unui șuvoi puternic. Acolo se află prima dintre minunile acestor locuri: Cascada Moara Dracilor (vezi pagina 27). Încă un sfert de oră de la traversarea dificilă pe care am depășit-o și, privind în jos, aflăm confluența cu apa Latoriței de Sus.

De pe Vf. Fratoșteanu, vedere spre Munții Căpățâni.

Ajungem repede, din nou, la poteca ce se strecoară pe malul abrupt, nu o dată

Cascada zgomotoasă cade de la o înăl-

țime de circa 25 metri. Chiar dacă din întâmplare nu o observăm, zgomotul făcut de prăvălirea suvoiiului de apă se face auzit de cum începem coborâșul către firul pârâului. De obicei, apa Muntinului, pe care trebuie să o traversăm, este vijelioasă și se aruncă înspumată peste bolovani imenși, umeziți zdravăn de perdeaua stropilor mărunți, zvârliți peste ei. Nu la mai mult de 50-60 de metri de confluența Latorițelor de Sus și de Mijloc, traversăm apa Muntinului, apoi trecem un pinten stâncos, în urcare, pentru a ajunge - coborând, pe malul drept al Latoriței de Sus, în drum spre Cascada Moara Dracilor. Ne putem apropia de suvoiiul înalt, lăsându-ne mângâiați de stropii de apă strălucitori în soarele unei zile de vară.

Reîntorși din scurta incursiune la cascadă, urmăm firava potecă de pe malul stâng (drept geografic) al Muntinului. Acum avem de-a face cu locuri liniștite.

Numai zgomotul apei năvalnice și vegetația luxuriantă întovărășesc poteca firavă, care ne scoate la firul apei, unde găsim loc de traversare. Altfel spus, dacă avem răbdare, numărăm 500 de pași de la confluența cu Latorița de Sus, până când poteca atinge firul apei și o putem traversa. Pe malul celălalt găsim potecuța pe care ne vom îndrepta pașii către Iezerul Latoriței și mai apoi către cel al Violetei, sau chiar mai sus, spre plaiul alpin. Jos a fost coastă înierbată, plină de lăstăriș, apoi pădurea de brad pune stăpânire pe munte. Cu curaj, urcăm câteva minute, fără să ne abatem la stânga sau dreapta, și poteca se însăilează de-a lungul pârâiașului ce vine din lac. Continuăm pe malul pârâului și, la mai puțin de o jumătate de oră de la părăsirea văii, ajungem la cel mai minunat loc din întreg cuprinsul Munților Latoriței.

Suntem pe malul unui lac glaciatic așezat la o cotă neobișnuit de joasă, 1540 metri,

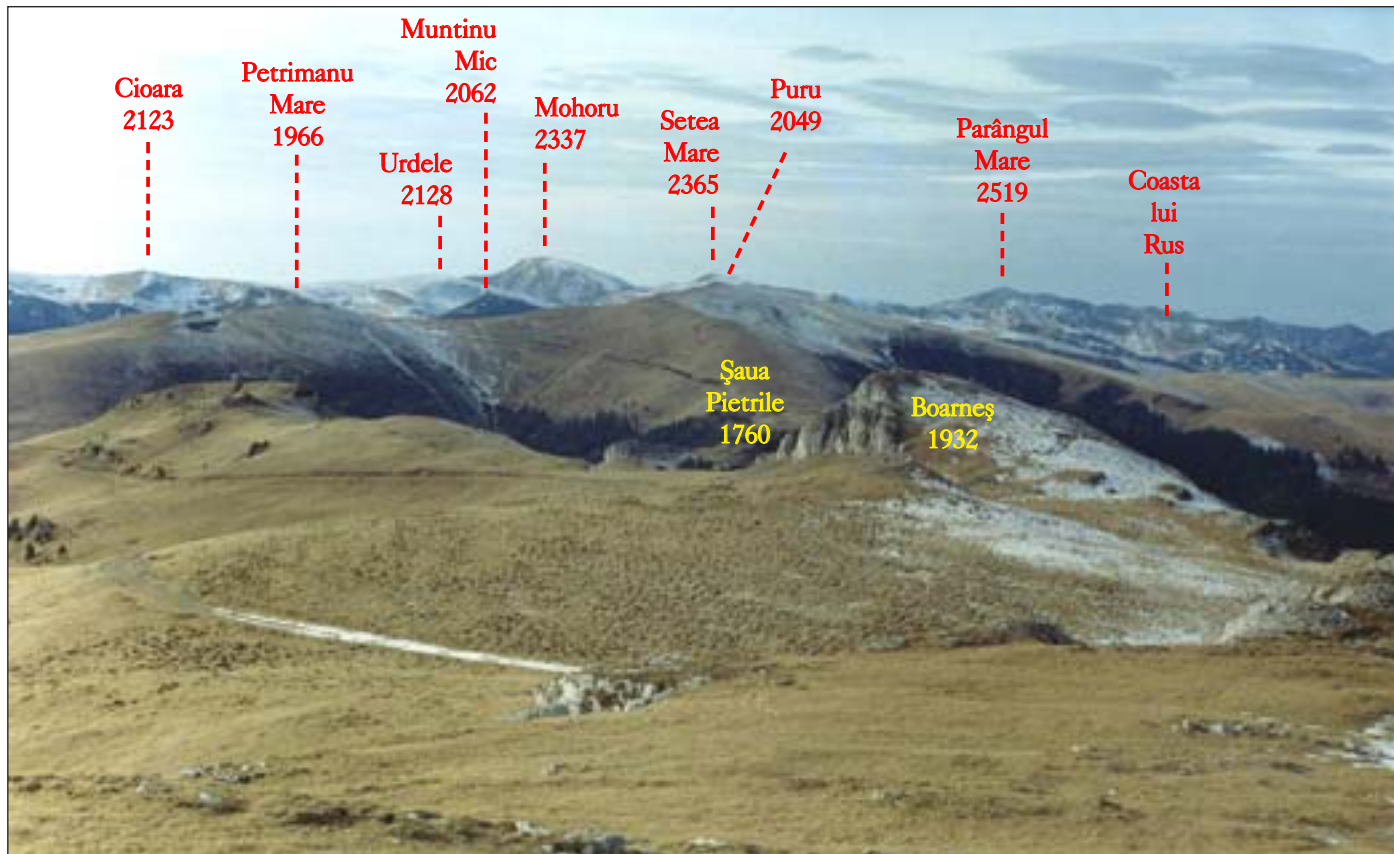
De pe Vf. Părăginosu, vedere spre Munții Căpățâanii.

într-un căuș al versanților împăduriți ce-l înconjoară (vezi coperta și pagina 27). De-l vedem primăvara, când zăpezile nu s-au dus în întregime, dar mai ales vara, într-o zi însorită, spectacolul naturii este deplin. Liniștea locului, pădurea de brad înmiresmată de căldura soarelui, fața apei fremătând de saltul vreunui lipan jucăuș, libelulele zburând perechi pe marginea apei sau uneori perechile de rațe sălbatice ce-și găsesc aici liniștea cuibăritului, te fac să trăiești din plin farmecul frumuseților pline de contraste montane, întâlnite la tot pasul.

Ceva mai sus, în lungul unei poteci nu tocmai clare la început, găsim Iezerul Violetei, după care poteca conduce spre

Vf. Mogoș (1959 m), văzut din Vf. Boarneș (1934 m).

plaiul neobișnuit de pe malurile Latoriței, acolo unde s-au înșăilat de-a lungul timpului așezări pastorale statornice.

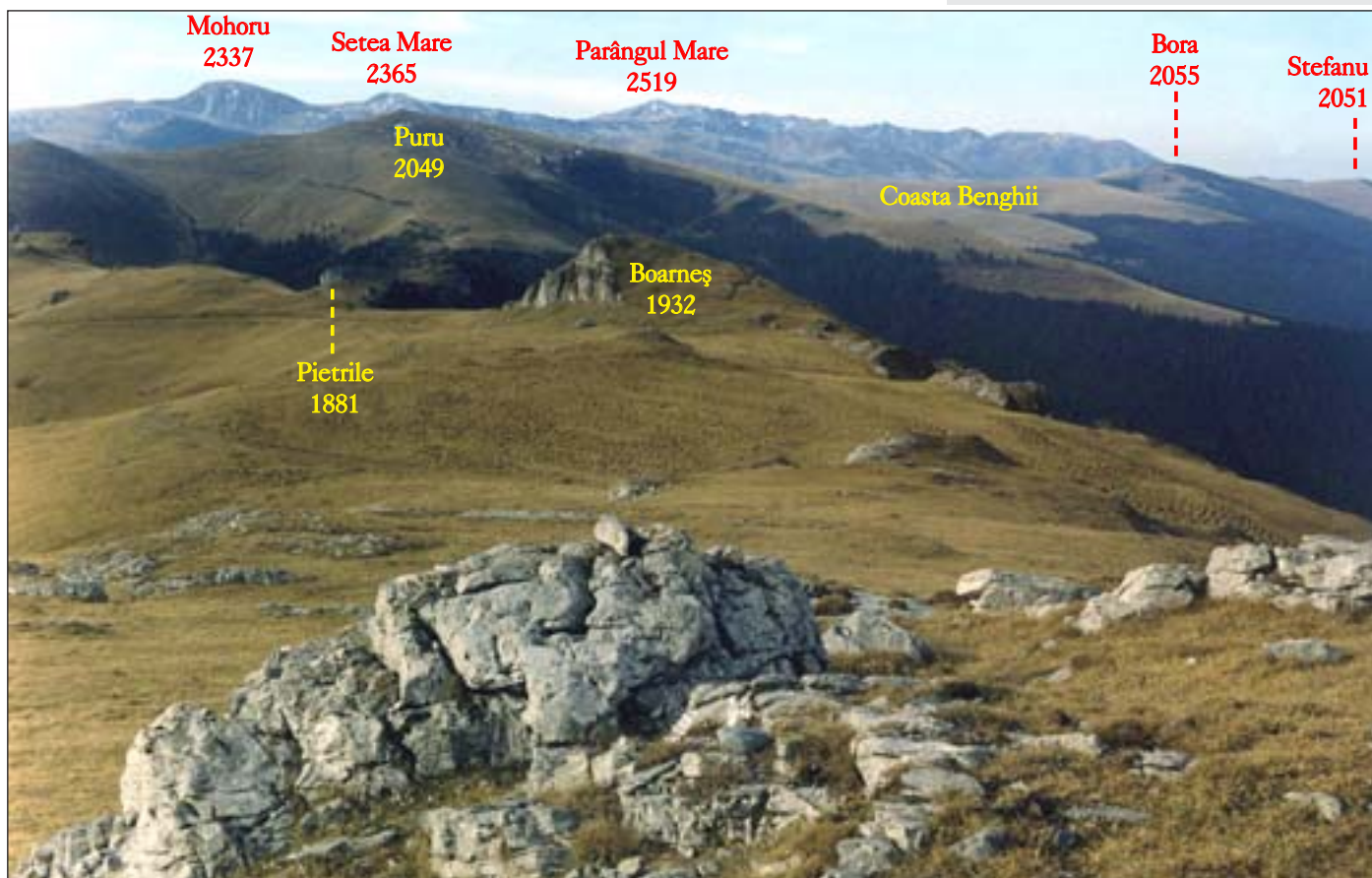
De-ar fi să cunoaștem doar aceste locuri și Munții Latoriței merită cercetați!

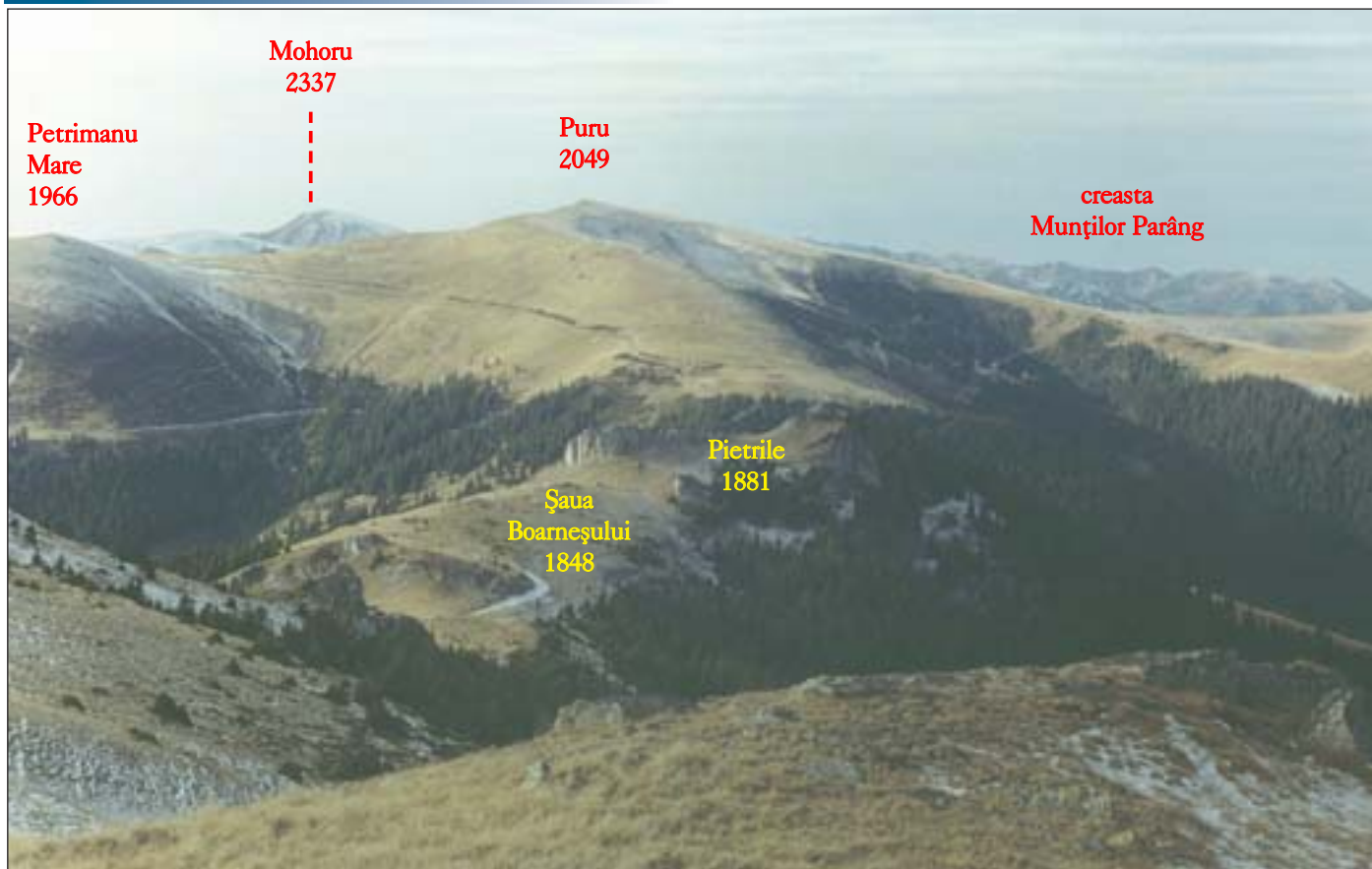
Muchia Părăginosu - Repezi

Pe nedrept ocoliți, Munții Latoriței oferă celor ce se hotărăsc să le străbată cărările adevărate surprize. Pentru semnatarul acestor rânduri, apariția ghidului

Vedere de pe Vf. Mogoș (1959 m)
spre Munții Parâng.

De pe Vf. Mogoș
spre Vf. Bora și Parâng.

Mohoru
2337

Petrimanu
Mare
1966

Puru
2049

creasta
Munților Parâng

Pietrile
1881

Șaua
Boarneșului
1848

turistic din colecția Munții Noștri despre această zonă a constituit un eveniment de seamă. Am parcurs potecile descrise dar și pe celelalte. Dincolo de întinderea ghidului am găsit uneori detalii surprinzătoare, care mai întotdeauna mi-au stârnit entuziasmul.

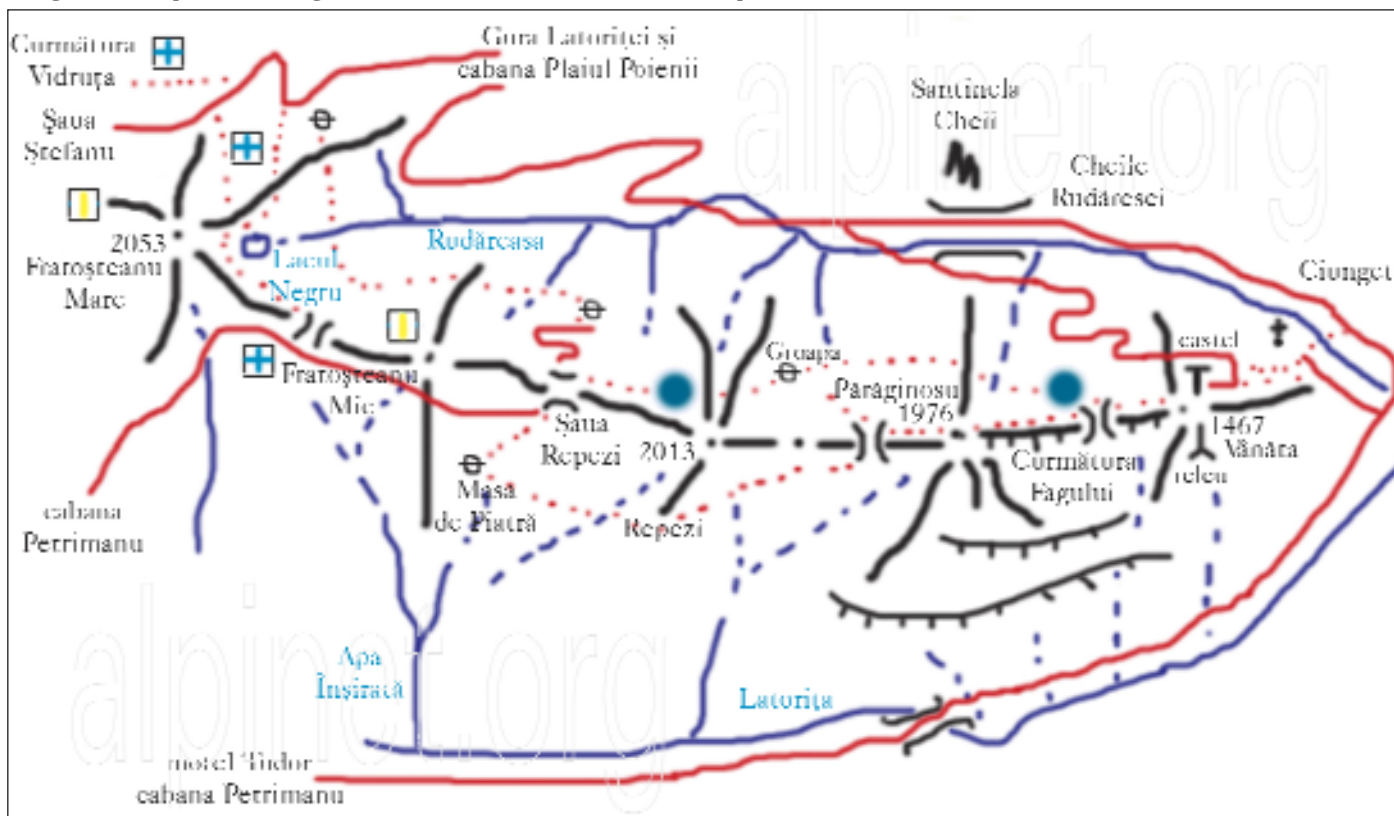
Una dintre muchiile secundare este Părăginosu - Repezi. Prin fragmentul cal-

caros ce-l reprezintă muchia accidentată a crestei Părăginosu și a abruptului impresionant al acestuia, prin rămășițele ruinoase ale Vf. Repezi și prin plaiurile întinse, aninate parcă deasupra adâncii văi a Latoriței, locurile prezintă un deosebit interes turistic.

Am făcut traseul singur sau însoțit, întotdeauna în alt anotimp. Toamna târziu,

Vedere de pe Vf. Mogoș, tot spre Munții Parâng.

pe vizibilitatea specifică anotimpului, dar și cu apariția norilor amenințatori și cu potecile pardosite cu covor gros de frunze. Am traversat înălțimile în sfârșitul iernii, când muntele se "ochește" și altitudinile ridicate strălucesc în bătaia soarelui. Sau

în plină vară, când stânele imprimă viață plaiurilor înverzite.

Apropierea de cabana Plaiul Poienii, aflată la 1570 metri, pe creasta principală a Munților Latoriței, adăpost care nu este deschis iarna, face ca împrejurimile să fie mai ușor de abordat.

Plecăm din Ciunget, din centru, despărțindu-ne de drumul asfaltat ce urmează V. Latoriței. Urcăm pe ulița de deasupra satului. Lângă biserică se află și vechea bisericuță de lemn, ce dănuiește de peste

150 de ani. În mai puțin de o jumătate de oră casele se termină și, pe un drum de care și scurtături începem să urcăm din greu.

La limita pâlcurilor de pădure a ogoarelor oamenilor, în plină zonă calcaroasă, întâlnim o gospodărie fără lumină electrică, doar cu un izvor în apropiere. M-am întrebat de câte ori coboară în sat. Continuăm urcușul. Întâlnim linia de înaltă tensiune, pe sub care se desfășoară poteca ce taie serpentinele drumului de care. La

Șaua Boarneșului (1848 m), la vest de Mogoșu, cu zăpadă. Stâncăriile sunt pe Vf. Pietrile (1881 m), iar în ultimul plan este Vf. Puru (2049 m).

De pe Vf. Pietrile (1881 m), vedere spre creasta Munților Căpățâanii, de la Ursu (2124 m), stânga la Balota (2096 m), dreapta.

De pe Vf. Puru, primăvara, obârșia Latorițelor și Parângul.

sfârșitul a 2½-3 ore de urcuș din șosea, ajungem lângă castelul de echilibru al hidrocentralei Ciunget, a cărei imagine am zărit-o mereu.

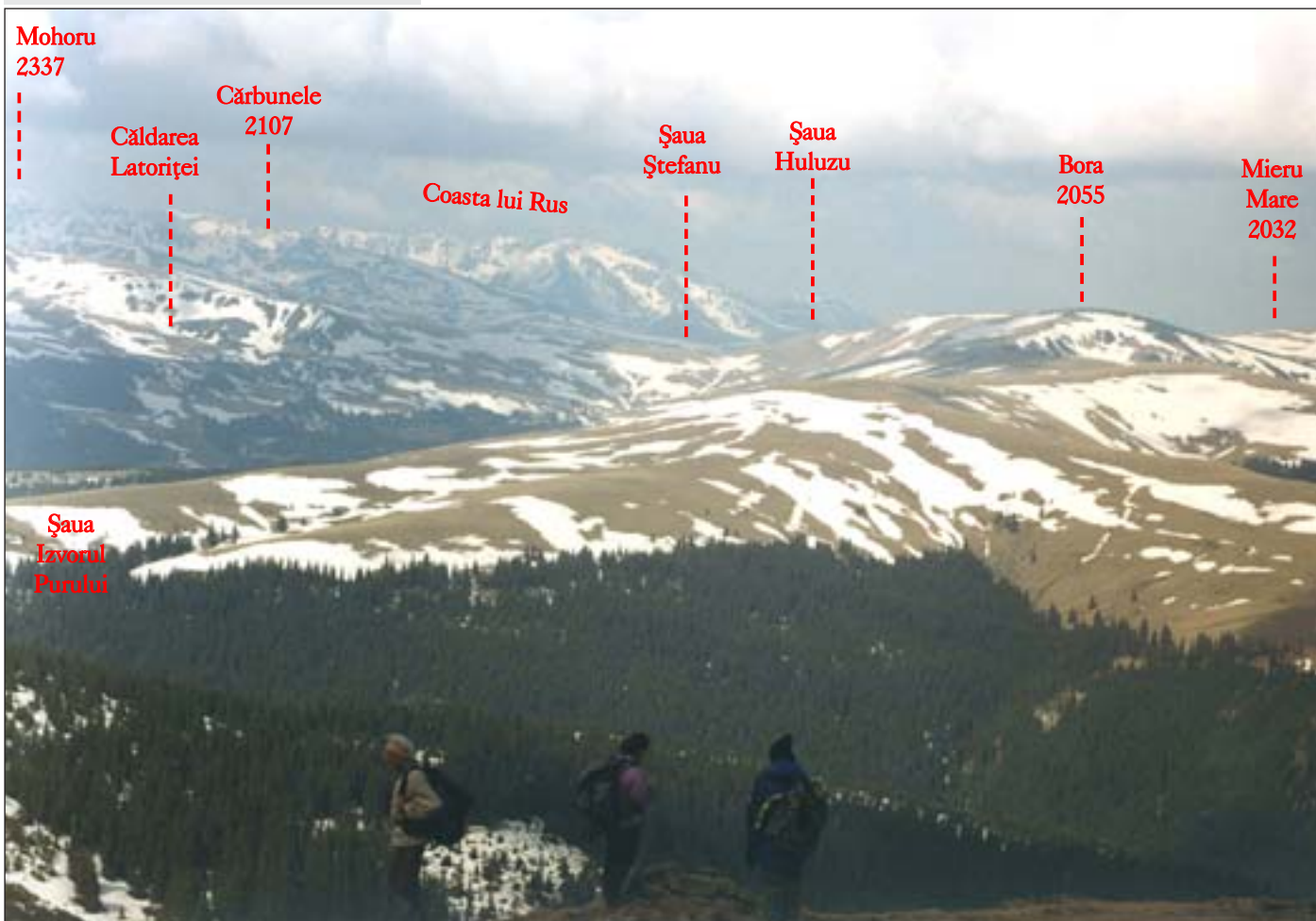
Din dreapta sosește drumul de pe V. Rudăresei, accesibil mașinilor de teren. Pe acest drum continuăm să urcăm, după ce ne-am îndestulat ochii cu priveliștea minunată către Pietra Târnovului, către plaiurile aflate pe creasta principală a Munților Latoriței și, peste acestea, vedem creasta Munților Lotrului, între Vârfurile

Șteflești și Sterpu.

După circa 500 m de la castelul de echilibru lăsăm în stânga ramificația ce urcă spre releul TV al comunei din care am plecat. Continuăm alte 2-300 m pe drum, până într-o poiană aflată în urcuș spre pădure. Dacă dorim, mergem la stânga, pe drumul spre releu și apoi la dreapta, fără potecă, peste destule accidente de teren, abordăm Muchia Părăginosului, în imediata apropiere a abruptului.

Drumul pe care ne-am aflat până acum

De pe Vf. Puru spre Vf. Bora și Parâng.

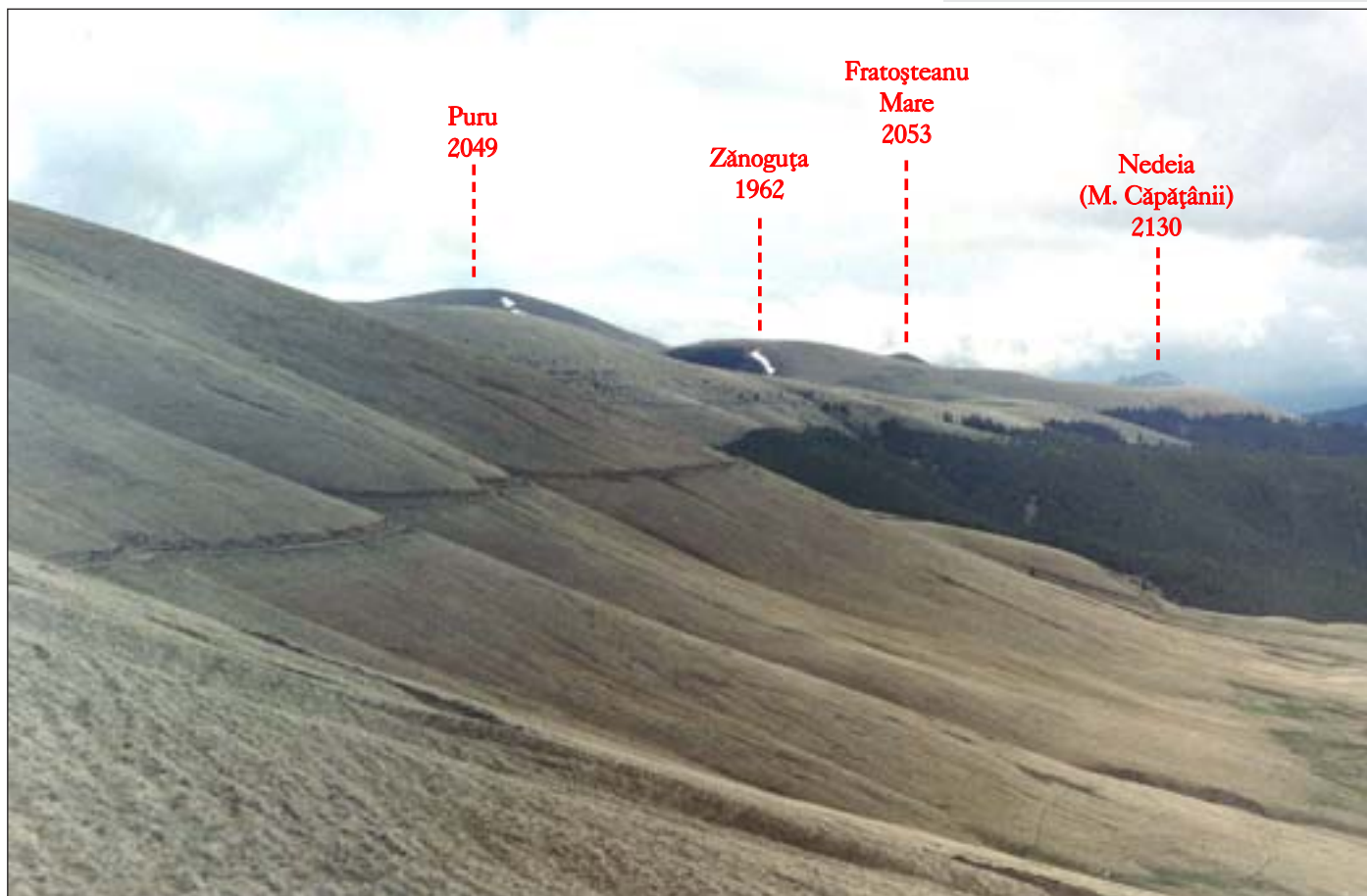
coboară înspre zona defrișată. Dacă-l urmăm, în dreptul primului șuvoi de apă, printr-o zonă cu grohotiș, putem să ajungem în poteca de bază, a cărei descriere continuă.

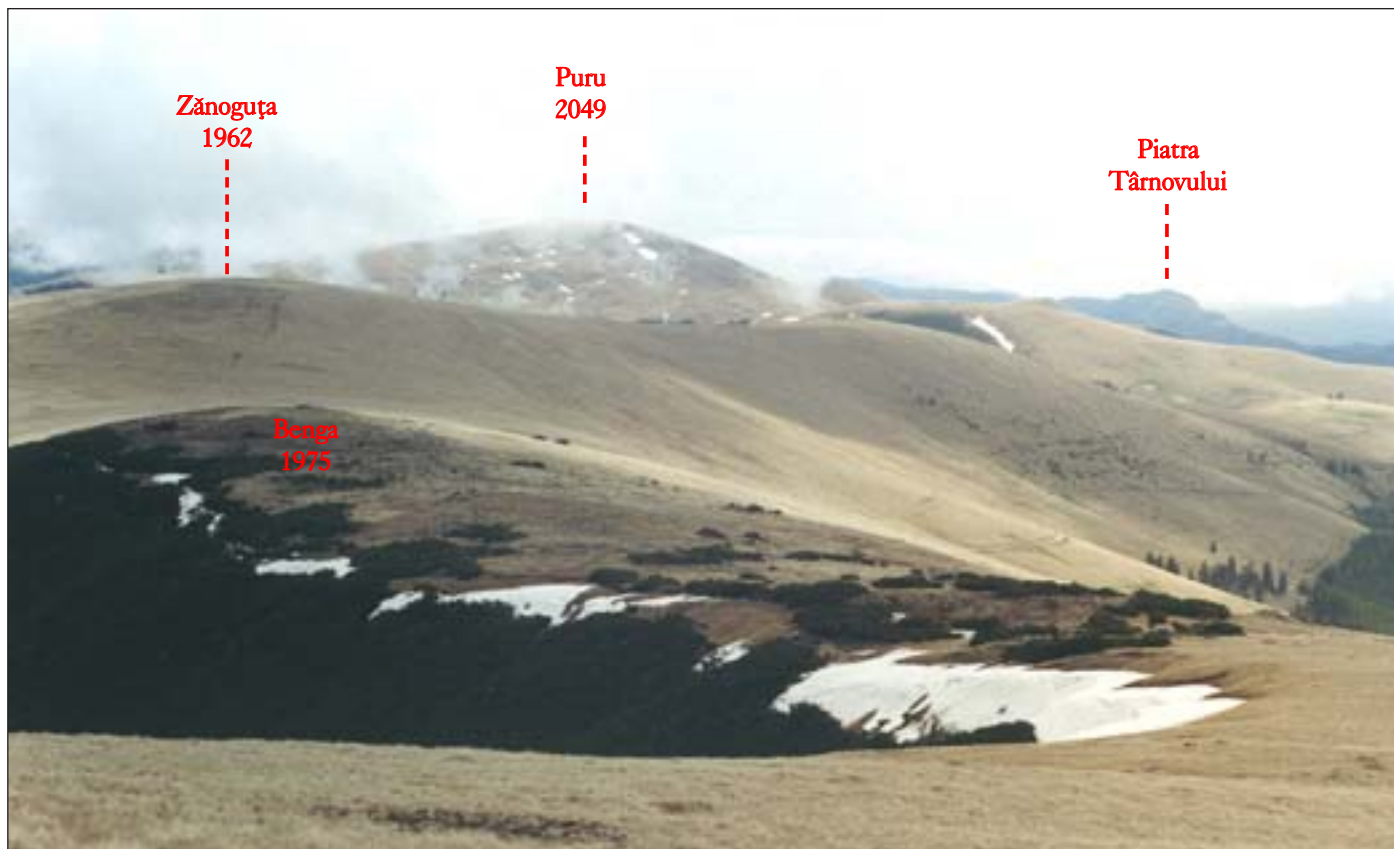
Din poiana amintită urmăm o potecă firavă, în bună măsură acoperită de vege-

tație. Suntem atenți să nu o pierdem. În scurtă vreme intrăm în pădurea de foioase. Urmează pădurea de brad, care ne face să simțim înălțimile ce se apropie. În stânga zărim, răzbătând prin luminișuri, stâncăriile calcaroase ale crestei. Poteca se desfășoară din ce în ce mai clar. Întâlnim zone

Vf. Bora (2055 m), căldarea înjnepenită a Borei și, în ultimul plan dreapta, Mieru Mare (2032 m).

De pe Vf. Bora (2055 m), vedere către est, de-a lungul crestei.

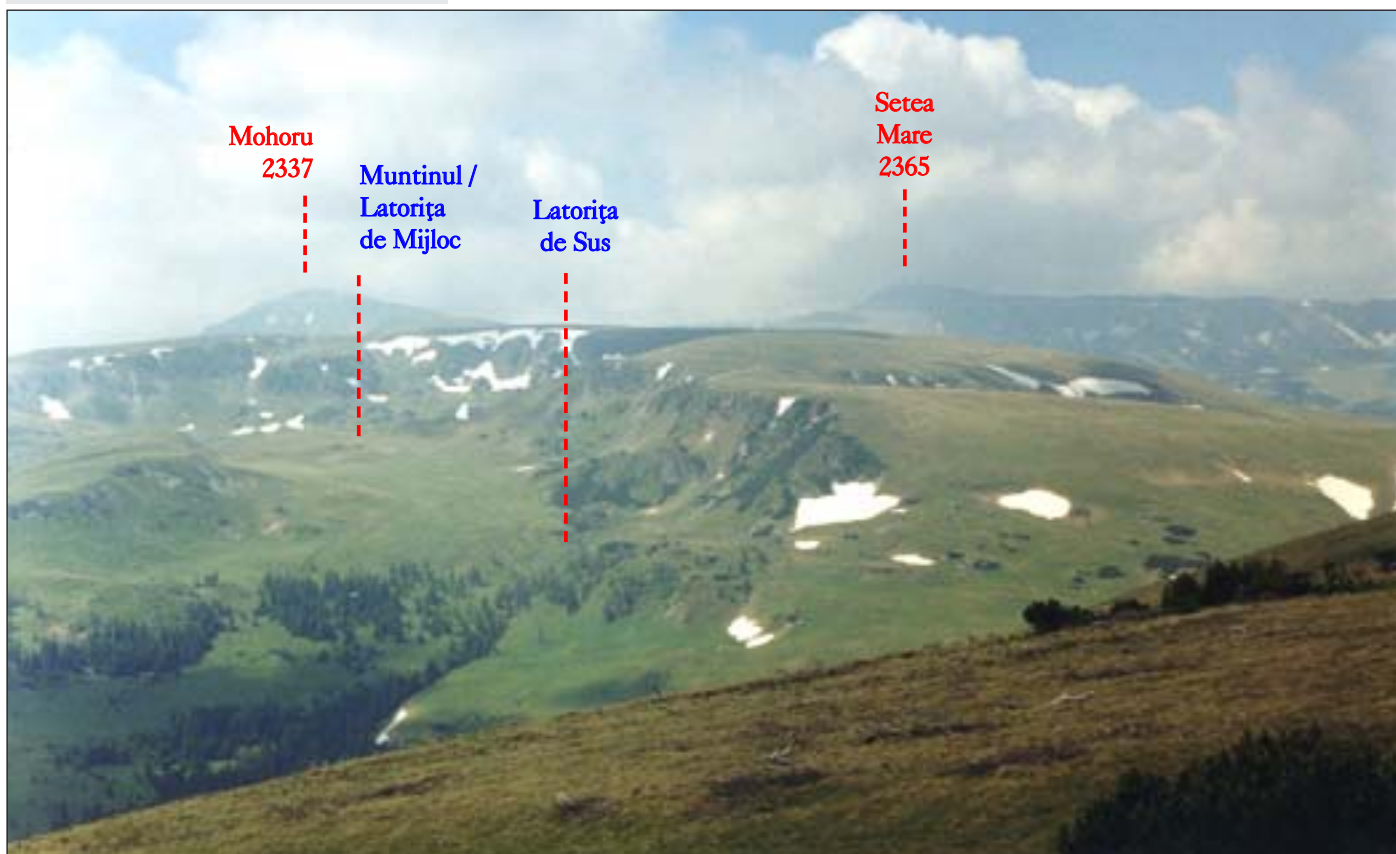
De pe Vf. Bora (2055 m), spre Piatra Târnoului (M. Căpățâni).

de stânci doborâte din creastă, pe care po-teca le ocolește în serpentine dese. Pe aici este drumul ciobanilor ce coboară cu caii de la stâncile aflate la golul alpin.

după stâncile mari aflate în preajma ei. În spatele stâncii, un râu de stânci uriașe, punctate cu brazi temerari, conduce spre creasta foarte apropiată din acest punct. În josul poienii, la limita pădurii, blocuri uriașe de stâncă ne oferă loc de popas la poalele lor. De aici, drumurile, după pute-riile și pretenția fiecăruia, se despart.

De pe Vf. Bora, vedere spre obârșiile Latorițelor și spre Munții Parâng.

Pădurea deasă, arareori întreruptă de luminișuri, sfârșește în poiana stâncii din Groapă, la circa 1½-2 ore de la castelul de echilibru. Stâna este ușor de recunoscut și

Cel mai comod dintre ele intră în pădurea de brad, la capătul de sus al poienii. Apoi mergem pe o potecă plină de farmec, pe care ieșim la golul alpin, destul de aproape de creastă. Continuăm pe curbă de nivel, depărtându-ne binișor de Vf. Repezi, cea mai înaltă cotă a muchiei. Uităndu-ne în sus simțim din plin înălțimea celor 2013 metri. După $\frac{3}{4}$ -1 ore din poiana stânei ajungem în Șaua Repezi (1808 m).

Cealaltă potecă urcă pe mijlocul poienii spre creastă, unde ajungem după $\frac{1}{4}$ ore. Poteca oierilor coboară din creastă lăsându-se pe plaiurile dinspre V. Latoriței. Ocolește Vf. Repezi și ajunge la stâna Masa de Piatră.

Continuând drumul pe creastă, fără potecă, ajungem mai întâi pe Vf. Părăginos (1976 m), apoi pe Vf. Repezi (2013 m), pe stâncile ruiforme ce-l înconjoară. Durata pe creastă este de $\frac{1}{2}$ ore.

Când ajungem sus dominăm adâncurile plaiurilor. Până la pădurea de brad sunt 300-350 metri diferență de nivel. În jos, fără să le vedem, clocotesc Văile Rudăresei și Latoriței. De jur împrejur, marile înălțimi. În stânga Munții Căpățanei, în dreapta Munții Lotrului. În continuare Munții Latoriței, începând cu Vf. Fratoșteanu Mare (2053 m). În depărtări privilegiate se închide pe crestele Parângului (Mohorul, Coasta lui Rus); în fundal, piramida Parângului Mare.

Coborâm de pe Repezi până în adâncul Șeii Repezi (1808 m). Panta prelungă parcă nu se mai termină. Pe parcursul ei întâl-

nim izvoare firave. Când ajungem în șaua ne întâlnim cu poteca descrisă anterior.

Din Șaua Repezi, în funcție de planurile noastre, drumurile pot diferi.

Dacă dorim să înnoptăm la cabana Plaiul Poienii (1570 m) ne așteaptă un drum de 2 ore. Mai întâi coborâm la dreapta, către stâna Repezi. Putem observa, cu oarecare atenție, zone mlăștinoase, plate, acoperite cu vegetație de un verde proaspăt. Probabil funduri de lacuri colmatate. În aceste locuri găsim, din primăvară timpurie și până toamna târziu, o herghelie de cai aproape sălbatici, care însuflețește pașiștea. Întâlnim, după ce poteca se abate la stânga, un izvor ale cărei ape sunt dirijate, printr-un șanț, până la stână. Traversăm mai întâi pădurea de brad, apoi o poiană întâlnită în cale, după care coborâm o pantă repede, până întâlnim firul principal al Rudăresei. Îl traversăm. Încă 5-600 metri în urcuș și ajungem la stâna Fratoșteanu. Continuăm să mergem 5-10 minute pe drumul stânei. Ajungem la drumul de creastă al Munților Latoriței (strategic, construit în primul război mondial). La dreapta, pe frumoasa alee dintre brazi, ajungem la capătul celor două ore, poate mai repede, la cabana Plaiul Poienii.

Dacă alegem cealaltă variantă urcăm din Șaua Repezi, pe drum, pe sub Vf. Fratoșteanu Mic (1979 m). Întâlnim un izvor, chiar în cale. După $\frac{3}{4}$ ore sosim în șaua dintre Fratoșteanu Mare și Mic. Suntem la o importantă răscruce.

În stânga, poteca ce coboară spre

De pe Vf. Bora, vedere spre sursele Latoriței.

stânele Turcinului și apoi spre Pârâul lui Tocan, către cabana Petrimanu. Spre Vf. Fratoșteanu Mare, urmând linia de creastă, intrăm în zona calcaroasă a masivului, care ne rezervă surprize deosebite. La dreapta, pe deasupra Lacului Negru (1870 m) - izvor principal al Rudăresei, pe curbă de nivel ajungem la drumul strategic amintit.

Cu înnoptare în cort, sau la vreuna din stânele amintite, sau la cabana Plaiul Poienii, o primă zi petrecută în Munții Latoriței ia sfârșit.

Cabana Plaiul Poienii. Un singur corp de clădire, cu etaj, 8 camere, 30 de locuri, paturi suprapuse. Încălzire cu lemne, iluminat cu lămpi cu petrol. Locuri de cort în apropiere.

Căi de acces. Din Ciunget, pe V. Rudăresei (12 km), drum forestier pe care pot merge și autoturismele. De la cătunul Valea Măceșului (4 km de Voineasa), la stânga pe drumul strategic, rupt uneori de ape în prima parte, 12 km. Din Voineasa, pe poteci: pe Plăișor, marcaj cruce roșie, care începe la stânga celui de al doilea pod peste Lotru, către ieșirea din Voineasa, drum de 2 ore până sub Vf. Balțuri (1117 m); sau pe poteca de pe Săcățuri, imediat la stânga podului de la intrarea în Voineasa, prin poieni, apoi 2-300 m pe uliță de pe malul drept al Lotrului, la stânga pe

poteca de deasupra caselor, prin poieni până în Vf. Balțuri, apoi traseu comun cu poteca precedentă; din amândouă potecile mai sunt 6 km pe drumul strategic (1½ ore) ce se desfășoară prin pădure; pe amândouă traseele, durata totală pornind de la Voineasa este de 3½-4 ore.

De pe V. Mânăileasa, de la cabana silvică Despina (12-13 km), la stânga, drum de tractor, cu traversarea unei conducte de beton, apoi potecă până în șaua din stânga, unde se ajunge din nou în drumul strategic, care urmat la stânga conduce în 10 minute la cabană (¾-1 oră).

De pe Puru, spre vest

Când ajungi pe Vf. Puru (2049 m), venind din stațiunea Vidra (de pe Valea Lotrului, din nord) sau de la casele Petri-manu (de pe Valea Latoriței, din sud) o privire cu multe masive îți se înfățișează. Vom descrie acum, de aici, creasta către vest.

Coborâm din Vf. Purului pe o pantă mai înclinată decât cea pe care am urcat. Vom găsi, pe dreapta, o potecă ce ne conduce la stânele de sub Puru de unde se poate coborî mai departe, spre V. Lotrului, către nord, prin pădure de brad, până pe malul Lacului Vidra. Până la stâne traversăm câteva fire de izvoare, de care uneori este bine să știm.

Ajungem apoi pe Vf. Zănoțuța (1962 m), fără să simțim că am început să urcăm iar. Coborâm apoi în cea mai adâncă șa din traseu, Izvorul Purului, unde găsim șoseaua alpină. Pentru că vom alege drumul de creastă, nu ne vom mai întâlni cu aceasta decât în Șaua Ștefanu, la capătul dinspre vest al munților pe care îi parcurgem.

Începând din Șaua Izvorul Purului suntem pe plaiurile din Coasta Benghii, pe care vârfurile se succed cu repeziciune, cu mici diferențe de nivel între ele. Urmăm linia de creastă a acestui plai nesfârșit.

Pe dreapta apare o stână, cu potecă de coborâre spre Lacul Vidra, care la capătul ei dă într-un drum forestier. Din dreptul acestei stâne urcăm iar pe linia crestei, până la cota 1956 metri. Pe dreapta, altă stână, la limita pădurii de brad. De la aceasta coborâm, bine conturată prin ierburile mari, altă potecă spre Lacul Vidra, marcată cu triunghi galben.

De la cota 1956 urmăm creasta ușor vălurită. Pe dreapta apar stânci izolate. În față ne stă Vf. Benga (1975 m), care a dat numele său întregii creste de până acum. Pe dreapta, pe o muchie secundară, apare altă stână.

După un urcuș ceva mai pronunțat, cu urme de tractor peste vârf, coborâm într-o șa situată la circa 1900 metri. Un nou urcuș și ajungem pe alt vârf, la 1932 metri. Chiar pe el, stânci risipite pe tot locul. Gasim și tufe izolate de jneapăn.

Pe Vf. Bora (2055 m, vezi pagina 36), aflat în față, cel mai înalt din masiv, la fel în căldarea nordică a acestuia, jneapănul este la casa lui; dar, ce păcat, a fost pângărit fără milă, crăcile uscate sunt aruncate peste tot. Până pe Bora s-au scurs, de la plecarea de pe Puru, 2½-3 ore.

De pe Bora vedem căușul bazinului Latoriței (pagina 38), cu iarbă proaspătă până târziu în toamnă. Parcă nici unde nu am văzut în munții noștri o vale atât de largă, străjuită deasupra de căldări glaciare atât de bine conturate. De aici pleacă firele central și sudic ale Latoriței. Mai apropiat de noi, firul Latoriței de Sus își trage viața din căldarea glaciară ce se întinde dinspre

De pe Vf. Bora (2055 m), Lacul Vidra. Dincolo de întinderea de apă, în ceață, zona centrală a Munților Lotrului.

Șaua Ștefanu până la primele două din vârfurile Muntinelor. Pe creasta dintre cele două vârfuri ale Muntinului Mare (1963 și 1917 metri), o potecă bine conturată conduce către înfrățirea văilor despărțite de vârfuri semețe, tocmai către Lacul Galbenu. Pe întinsul verdei "câmpii", minuscule așezări omenești, stânele Miron și Drăgan, gorjeni falnici ce își duc aici viața de multe veri.

De pe Bora ne îndreptăm către Ștefanu (2051 m), până unde mai facem ½ ore. De pe Ștefanu, creasta dinspre V. Lotrului, a Micrului, este aproape paralelă cu cea principală și are vârfuri înalte, cu întinse pădurici de jneapăn. Apoi, în coborâre spre Șaua Ștefanu, urme ale unei vechi fundații, despre care bătrânii locurilor spun că ar fi fost ale unui pichet grăniceresc. Nici nu-ți vine să crezi că în ani nu prea depărtați, graniță nemiloasă despărțea oameni de același grai și obiceiuri.

Din Vârful Ștefanului, în mijlocul unei frumoase poieni, zărim Cășeria, așezare pastorală bine durată. Iar dacă ajungând lângă aceasta înfățișarea clădirii ni se pare puțin ciudată pentru o stână, ne-am putea gândi că aici ar fi fost chiar sediul unei adevărate unități grănicerești. Sub Cășerie se întinde adâncă vale a Lotrului. Cu coborârea în Șaua Ștefanu, spre sud, către care întâlnim un vechi drum de tractor, periplul pe creasta Munților Latoriței ia sfârșit.

Cei cu rucsacul și cortul în spate vor aprecia cu siguranță locurile deosebite ale masivului.

Liniștea pădurilor de brad

Drumul de contur al marelui Lac Vidra ușurează astăzi accesul spre crestele Munților Latoritei. Pe aici, în vremuri de care cu greu îmi mai amintesc, pe întinsul lacului, pe marele plai cu iarbă până la brâu, punctat ici colo cu pâlcuri de brazi, îmi apare și astăzi în fața ochilor femeia călare, îmbrăcată în negru, gorjancă de prin partea locului, ce-și mâna agale calul către stâna Puru, aflată undeva mai sus de malul Râului Lotru, a cărui undă puternică, cristalină, sub razele soarelui scăpat peste crestele munților dădea sclipire apei, luminând parcă întreaga vale. De pe acest drum pornesc astăzi multe din potecile ce străbat liniștea pădurilor de brad către cununa însoțită a plaiurilor din creasta Munților Latoritei.

Cam pe la mijlocul drumului ce întovărășește malul lacului, în dreptul stâlpului electric cu numărul 34, apare pe trunchiul unui brad semnul turistic triunghi galben, arătând discret unul din drumurile spre creastă. Când intrăm în pădurea întunecată, în lungul unui vechi drum de tractor și a albicii unui pârau, de cele mai multe ori fără apă (Pârâul Sec), suntem pe una din potecile atât de caracteristice acestor munți. Îndreptându-ne ușor spre dreapta, drumeagul, acum înierbat, conduce pe nesimțite pe coasta muntelui. De aici încolo, poteca ciobănească largă înconjoară muntele, într-o spirală continuă, purtându-ne prin pădurea de brad. În anotimpurile calde cântecul păsărilor îți mai încântă auzul, scipeți multicolori împânzesc ochiuri de poiană până sus în plai, iar vântul zumzăind molcom

unduie pe nesimțite crengile brazilor.

Ne înscriem pe spirala potecii, întreruptă uneori de copaci doborâți în calea noastră, emblemă parcă a unor locuri părăsite acum de ciobanii ale căror mijloace moderne de transport au abandonat căi tradiționale de acces, atunci când nu au părăsit cu totul această îndeletnicire. Apoi brazii se răresc, apar din ce în ce mai des ochiuri de poiană, până când plaiul însoțit ia locul pădurii întunecate. De acum poteca curge în fața noastră spre răsărit, către plaiul Benghii. Privim la stâna din față, parcă de mult părăsită, la coasta prelungă a Purului, cocoasă imensă înălțată la 2049 metri.

Am ajuns pe creastă, după numai 1½ ore de când am părăsit drumul de pe malul apei. Imagini deosebite se lasă privite pe îndelete. Desigur, mai întâi înălțimile Parângului atrag privirile: de la Mohor (adesea înnegurat, prevestind vreme rea), trecând peste vârfuri înalte (Păcleșa, Setea Mare, Coasta lui Rus etc.), până în piramida Parângului Mare. Când ne revenim din beția înălțimilor constatăm că jos, în căușul văii, șerpuiesc ape cristaline, încolăcindu-se prin mare de verdeată. Se văd stâne și pâlcuri de brazi. Pe o treaptă glaciară, sub primele vârfuri cu abrupturi stâncoase, Căldarea Muntinelor, unde sclipesc plate oglinzile lacurilor cu același nume.

Pe coasta versantului de sub noi șerpuiește drumul alpin, pe care grăniceri din vremuri triste patrulau către granița aflată la puțini kilometri de aici. În vestul crestei pe care ne aflăm, calota circulară a Borei (2055 m), îmbrăcată în haina întunecată a jneapănului, atâta câtă a mai rămas. Discret, apare și plaiul alpin al Ște-

Munții Latoritei

fanului și, mai spre dreapta lui, plaiul prelung al familiei Mieruțu, Mieru Mare și Mic.

Către răsărit, alte vârfuri domoale: Zănoaga, Zănoaga și cupola masivă a Purului (2049 m). Arareori zărim puncte albe, mișcătoare, turmă de oi stingheră, păzită de vreun tinerel, nu grozav la înfățișare; romantismul pastoral a început să dispară.

Avem de ales între întoarcerea pe același drum, continuarea spre Parâng sau către creasta calcaroasă a masivului, spre Fratoșteanu, prilej de a descoperi peșteri și avene sau lacuri alpine.

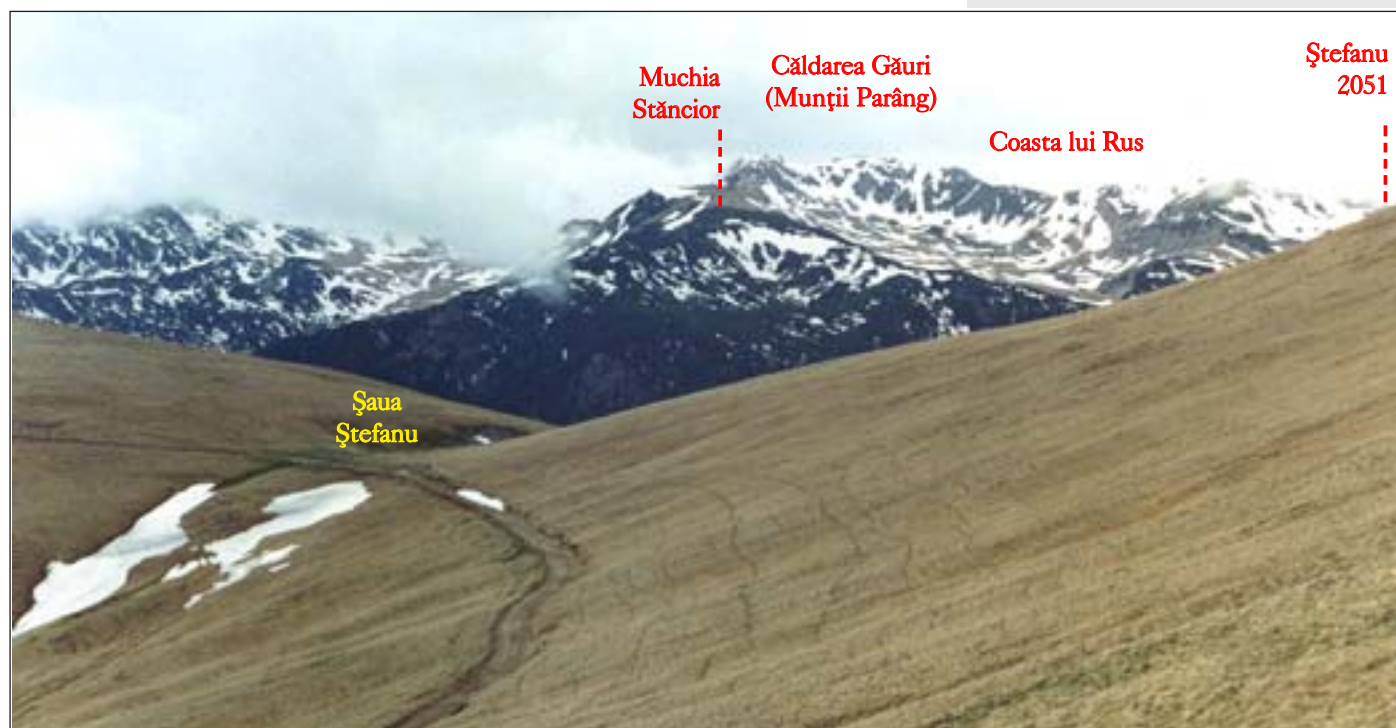
Spre vale, poteci ascunse te poartă prin mirifica lume a Latoritelor. Păraie tumultoase, cu maluri uneori greu de depășit, lacuri alpine cuibărite de rațe sălbatice, cu lipani jucăuși și cascade frumoase.

Priveliști către alți munți, cu mult mai mari, te înconjoară din toate părțile. De la coloanele umbrite ale Retezatului, la contraforții masivi ai Șureanului, la culmea prelungă a Lotrului sau la Munții Făgărașului cei sculptați în umbre și lumini sub razele soarelui, totul ți se dăruie în dimineata însoțită pe care ți-ai dorit-o cu atâta nerăbdare, incitându-te la câte și mai câte vise îndrăznețe. Ai ajuns repede pe poteca aceasta în lumea minunată a Latoritei, care de abia așteaptă să o cunoști, dar să și o respecti.

Meleagurile Mirului

Când sfârșim parcurgerea numeroaselor meandre ale drumului de pe malul drept geografic al Lacului Vidra,

De pe Vf. Bora (2055 m), granița vestică a Munților Latoritei.

dinspre coada lacului, chiar în cotul de dinaintea podului ce trece peste Lotrul încă tumultos, spre sud zărim despicătura unei văi înguste, înierbate, prin care ape năbădăioase se grăbesc la întâlnirea cu oglinda mării de la Vidra.

Este calea Pârâului Stânei, prin care pătrundem pe meleagurile Mirului. Putem ajunge aici și de la Obârșia Lotrului, unde găsim loc de campare, de care ne despart doar 4 kilometri. Posibilități de cazare aflăm și dacă traversăm podul amintit, unde o scurtă ramificație duce la cantonul silvic. Poteca spre înălțimile Munților Latoriței este marcată cu punct albastru, peste care au trecut mulți ani, dar este foarte clară, cel puțin până ajungem la golul alpin.

Începem urcușul pe vale, în lungul unui vechi drum de tractor, acum înierbat. Din când în când apar brazi doborâți, care ne mai îngreunează mersul. Curând, drumul părăsește valea, angajându-se pe malul drept geografic al pârâului, urcând acum ceva mai susținut. Când ajungem pe muchie facem joncțiunea cu un alt vechi drum de tractor, acum mai mult potecă largă, ce poate fi folosit la coborâre, aducându-ne cu 500 metri în aval de locul unde am pornit.

De acum încolo urcăm continuu, pe muchie. Drumul este intens circulat de turmele de oi, ale căror urme le întâlnim, dându-ne siguranța direcției de mers; din loc în loc apare și punctul albastru. Mai sus, ajungem la un drum forestier ce vine din dreapta noastră; îl urmăm spre stânga, nu mai mult de 10-12 metri, de unde în sus se desprinde o potecă largă.

Aspectul bolovănos al potecii se estompează, ea este din ce în ce mai înierbată. Pădurea de brad, uneori parcă încremenită, cu doborâturi sau semnele bătrâneții așternute de jur împrejur, întinerește sub freamătul vântului din plaiul alpin, ce începe să se simtă.

Urcăm continuu, pe poteca bine creionată de activitatea pastorală și în curând zărim stâna veche, acum părăsită. Stâna cea nouă, aflată nu departe, către marginea de sus a pădurii de brad, nu se vede. Dacă însă curiozitatea ne mână într-acolo, vom găsi oameni harnici și ospitalieri, din Gorjul nu prea depărtat. De la stâna cea nouă în sus și-au croit ciobanii breșă prin pădurea de jneapăn, care de aici încolo domină locurile, ca să poată ieși mai lesne la plai cu turmele de oi.

Noi continuăm drumul pe poteca stânei vechi. La nici 50 metri de aceasta, înaintea primei sale serpentine, aflăm la stânga poteca izvorului, în stare încă bună. Prin ștevia crescută din abundență, poteca urcă spre liziera pădurii, unde aflăm o

adevărată alee alpină, care ajunsă la plai se risipește pe pajiște. De când am început urcușul până la stâna veche trec cam 1½ ore, iar până la golul alpin mai adăugăm încă ½ ore.

Frumusețea traseului începe de acum încolo. Sfârșim poteca ce urcă oblic pe coasta muntelui, risipindu-se apoi în numeroase hățase, unele chiar apropiate de liziera jnepenișului ce-și face de aici încolo prezență permanentă. Sosiți pe plai, spectacolul măreției crestei, prea puțin umblate, începe să se arate.

Spre stânga, doar câțiva zeci de metri, ajungem pe un promontoriu, de unde privirile zburdă nestingherite spre întinsul Lacului Vidra, către stațiunea cu același nume - puncte albe sub întunericul pădurilor de brad, dar avem și priveliști la înălțimile crestei principale a masivului.

Se vede bine de aici, spre sud, marea de jneapăn ce domină Căldarea Borei, ca și vârful (2055 m), cel mai înalt din masiv. Mai spre sud-est apare vecinul Ștefanul, și el acoperit parțial de pâlcuri de jneapăn, aproape tiz de înălțime (2051 m).

Căldarea Bora nu are nici măcar aparențele unui lac glaciatic, în timp ce Căldarea Puru are urme accentuate de lac glaciatic iar Căldarea Fratoșteanu chiar ține Lacul Negru.

Începe urcușul pe plai, doar cu urme de potecă, lent și plin de surprize. Spre Munții Lotrului, către nord, crestele mari se țin lanț. Munții înalți ai Făgărașului, spre est, se întrezăresc ca un lanț neîntrerupt. Tufe de jneapăn domină creasta, punctată ici colo de relicve stâncoase.

Pe măsură ce urcăm apar câteva vârfuri aproape identice și priveliști largi. Urmează trei vârfuri succesive, stâncoase. După ele o șa adâncă, în care aflăm bordeiul de mioare al stânei pe lângă care am trecut; am făcut până aici 2½ ore din V. Lotrului. În față ne stă Miru Mare (2032 m), pe care-l urcăm în circa 15 minute. De pe el, Parângul își arată căldări pietroase și țancuri ascuțite. Până în Vf. Ștefanului se împlinesc 3 ore de la pornirea din Valea Lotrului.

Traseul poate continua coborând pe creasta Mieruțu, trecând pe la stâna cu același nume, alăturată versantului vestic împădurit, apoi lăsându-ne și mai jos pe culmea Mieruțului, pe la ultima așezare pastorală, la capătul dinspre Lotru al plaiului alpin. La coborâre, din Vf. Mirului până la ultima stână de pe culmea Mieruțu facem ½ ore. De acolo putem coborî prin pădure, spre V. Lotrului; dăm de drumul forestier ce urcă pe V. Mieruțu și continuăm pe acesta până la coada Lacului Vidra, parcurs care ne mai ia 1½ ore. Această variantă este puțin folosită și o

putem păstra doar pentru situații speciale; varianta recomandată este întoarcerea pe traseul marcat.

Masivul Mânăileasa

Mânăileasa aparține Munților Latoriței, de care este legat prin Curmătura Vidruței (1583 m); este delimitat de V. Lotrului, spre nord și V. Mânăileasa, spre sud. Celelalte hotare ale sale: Lacul Vidra și stațiunea cu același nume spre vest; stațiunea și satul Voineasa, spre est (hartă la pagina 42).

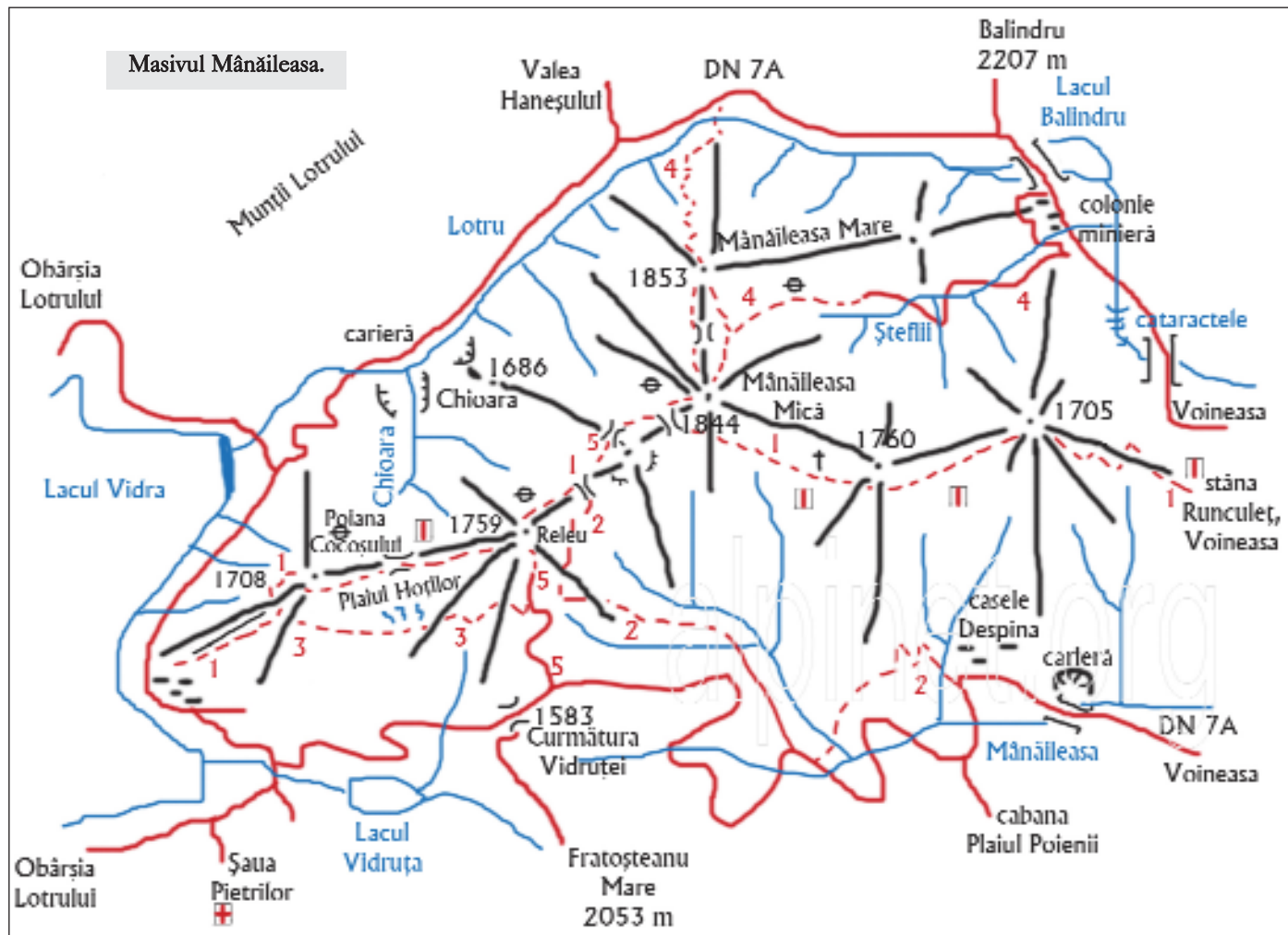
Situat între culmile Munților Lotrului (la nord) și Munților Latoriței (la sud), beneficiază de culoare de vizibilitate deosebite, chiar dacă altitudinea lui, mai modestă, nu satisface toate pretențiile.

Vârfurile cele mai înalte sunt Mânăileasa Mare (1853 m) și Mânăileasa Mică (1844 m). Alte piscuri demne de menționat prin individualitatea lor: Runculețu (1464 m), la începutul dinspre Voineasa al masivului, acoperit de pădure compactă de brazi; Releului (1759 m), pe care se află recepția de televiziune a stațiunii Vidra.

Masivul oferă priveliști importante pe întreaga circumferință a unui cerc. Această caracteristică, este drept că la o altă cotă, o are și stațiunea Vidra, care are șanse - o dată terminată, încăpută însă pe mâna unui manager priceput a cărui dragoste de munte să fie pe măsură - să devină cea mai căutată din țară. Spre nord se desfășoară: întreaga cunună a Munților Șureanu, putându-se deosebi Vârfurile Patru (2130) și Aușel (2009); culmea Munților Lotrului, văzându-se cu precădere Vârfurile Cristești (2202), Șteflești (2242) și Balindru (2207). Spre sud: mai întâi Munții Latoriței, cu creasta principală de la Fratoșteanu (2053) până la Bora (2055), dar și culmea secundară cu Vârfurile Repezi (2013) și Părăginosu (1976); în spațiile acestei culmi se înalță mai semeți prin altitudine Munții Căpățâni, care sunt vizibili de la Curmătura Oltețului până la țancurile stâncoase ale Narățului; mai ales din Munții Căpățâni se deosebește inconfundabila piramidă a Vf. Nedeia (2130 m/ vezi paginile 30, 31), decanul lor de înălțime. Spre est, Masivul Cozia ni se prezintă în toată măreția lui.

Am lăsat la urmă surpriza vizibilității maxime, în zilele senine de iarnă, asupra Munților Făgărașului și Iezer (într-o zonă mai păcloasă identificăm și vârfuri din Munții Bucegi și Leaota), Parângului și Retezat (cu atenție sporită găsim și acoperișul specific al Vf. Retezat).

Potecile Masivului Mânăileasa sunt accesibile mai cu deosebire celor ce-și petrec concediul în stațiunea Vidra.

Pentru cei dornici de plimbări și stațiunea Voineasa poate fi inclusă între locurile de acces pe Mânăileasa. Valea Lotrului constituie o altă direcție de acces: pe poteca ce pornește din colonia exploatarea de mică, din amonte ale celor ce au fost pe vremuri faimoasele Cataractele Lotrului; sau pe poteca folosită de oieri, ce suie imediat din coada Lacului Balindru până pe Mânăileasa Mare. Cele mai ușoare drumuri de acces sunt însă de pe șoseaua asfaltată, dinspre V. Mânăilesei, din punctul Despina (1250 m), sau din Curmătura Vidruței (1588 m).

Locuri de cort putem găsi lângă stâna din Mânăileasa, aflată între Vârful Mânăileasa Mică și Releu. Stațiunile Voineasa și, mai ales, Vidra oferă condițiile unui confort deosebit.

Masivul este accesibil tot timpul anului. Iarna este aproape obligatorie plecarea din Curmătura Vidruței, de unde avem acces imediat spre golul alpin; zăpada mare, pădurea compactă de brad dar și problemele de orientare fac ca alte poteci să nu fie de recomandat. În masiv, singurul marcaj existent, foarte vechi, iarna neutilizabil, este banda roșie.

Șoseaua de pe V. Mânăilesei, DN 7A (Voineasa - Obârșia Lotrului), care trece prin Curmătura Vidruței și ajunge după 26

km la stațiunea Vidra este asfaltată cu excepția ultimilor 2 kilometri. Drumul de pe V. Lotrului, împietruit, este destul de bun, mai puțin zona ocupată de exploatarea minieră de la Cataracte. De la Vidra spre Obârșia Lotrului drumul este în curs de asfaltare.

La Vidra funcționează un telescaun. Masivul cuprinde, către zona sa centrală, un domeniu schiabil încă nepus în valoare, utilizabil până către sfârșitul lunii martie, uneori și după aceea.

1. Voineasa - Vf. Mânăileasa Mică - Releu - stațiunea Vidra. ieșim din Voineasa la ramificația spre V. Mânăilesei, suind pe Muchia Runculețului, pe poteca pe plai folosită de sătenii ale căror sălașe sunt risipite prin poieni. Apoi mergem spre Vf. Runculețului, acoperit de brazi, pe lângă stână și coborâm la un drum de tractor. Aici, pe dreapta, ascuns în pădure, apare primul semn de marcaj, bandă roșie.

Poteca se afundă în pădure spre dreapta, prin lăstăriș, cu neclarități. Apoi cărarea devine clară, prin pădure, uneori prin poieni însoțite, până la golul alpin. Chiar în golul alpin găsim mormântul unui cioban sibian. De aici înainte drumul este clar. Ne îndreptăm spre releul de televiziune, apoi direct pe muchie (stână

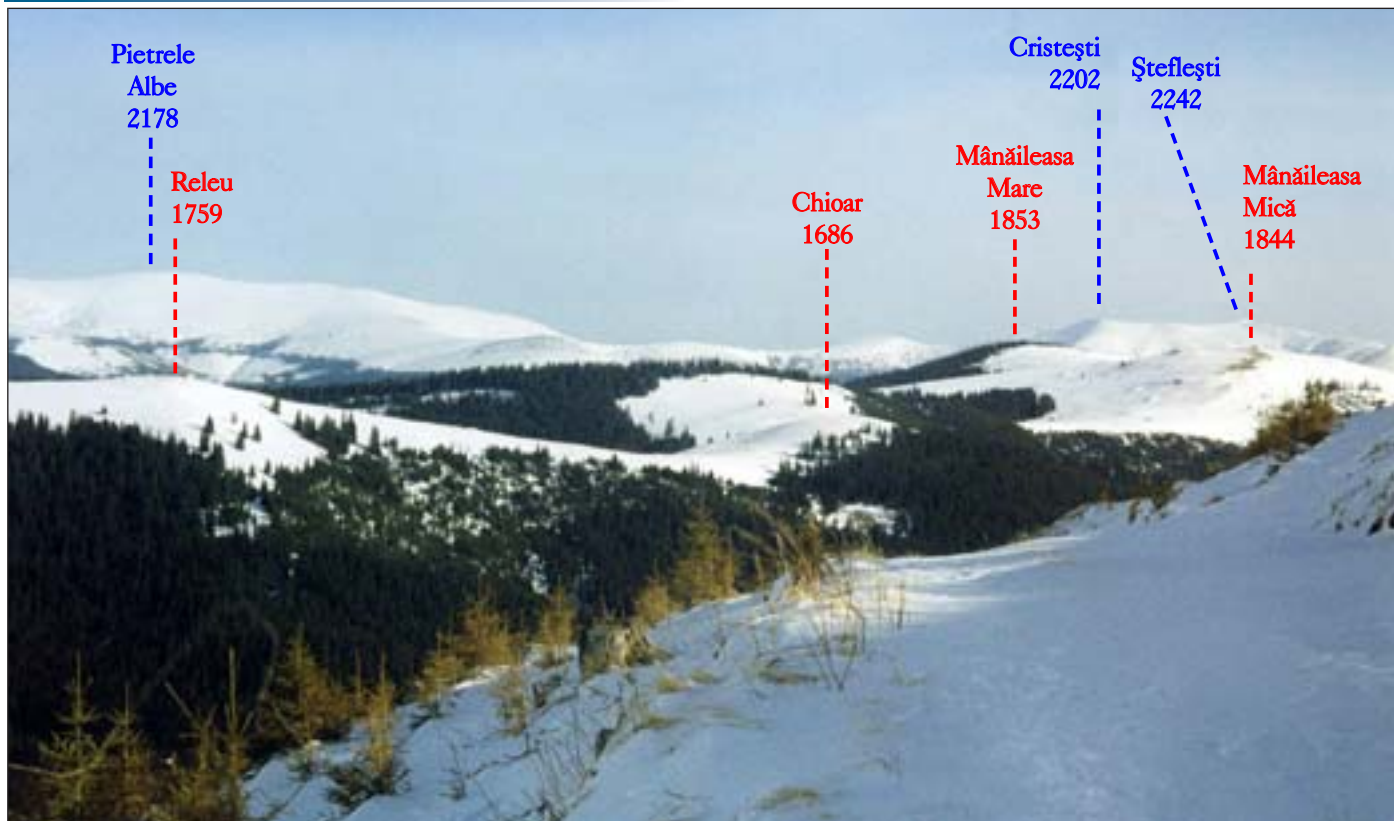
dărâmată pe dreapta) până intrăm în pădure. În continuare potecă clară, uneori cu doborâturi, până la linia de telescaun, pe lângă care coborâm până la vila nr. 5 din stațiunea Vidra. Durată: 8-9 ore.

2. Canton Despina - Vf. Mânăileasa Mică. De la cantonul Despina, aflat la circa 12 kilometri de Voineasa, pe partea dreaptă a șoselei, se intră pe un drum de tractor. Urcăm până la o pepinieră, apoi până la șoseaua asfaltată. Mergem încă 200 metri, până în curba șoselei asfaltate, apoi facem la dreapta pe alt drum de tractor, în lungul pârâului, pe poteca folosită la plantație, până la limita pădurii de brad.

Acolo găsim un drum de tractor, care urmărind la dreapta ne scoate în șaua de lângă Mânăileasa Mică și apoi pe vârful acesteia. Durată: 3-3½ ore.

3. Vidra - pe sub linia de tensiune - Curmătura Vidruței (1583 m). Plecăm de la vila nr. 5 din stațiunea Vidra, pe lângă linia de telescaun și urcăm continuu, până la capătul ei.

Apoi, pe poteca de sub linia de înaltă tensiune, traversăm trei picioare ale muntelui, cu tot atâtea urcușuri și coborâșuri. În ultima parte întâlnim izvoare. Când întâlnim drumul de acces spre releu, către

dreapta, în 10 minute ajungem în Curmătura Vidruței iar la stânga urcăm spre Vf. La Releu, în circa 20 de minute.

4. Curmătura Vidruței - Vf. Mânăileasa Mică - Mânăileasa Mare - Lacul Balindru. Din Curmătura Vidruței ne întoarcem 200 metri pe șoseaua asfaltată spre Voineasa, apoi mergem la stânga pe un drum de tractor, până în apropierea vârfului pe care se găsește releul de televiziune al stațiunii Vidra.

La 15 minute de la plecarea din Curmătura Vidruței întâlnim, venind din stânga, poteca traseului 3. O dată ajunși pe Vf. La Releu întâlnim poteca traseului 1. Ocolim un prim vârf, în stânga, apoi un altul pe a cărui coastă urcăm, traversăm o muchie și, când începem să coborâm, suntem în pădure de brad.

Ajungem în șaua adâncă, înaintea urcuzului spre Mânăileasa Mică, de recunoscut printr-un grup compact de stânci. Din această șa, spre dreapta, identificăm un drum de tractor ce se desfășoară prin pădure tânără de brad, parte componentă a traseului 2.

Din Curmătura Vidruței până aici am făcut 2-2½ ore. De la Releu până aici poteca este comună cu cea a traseului 1.

Suntem pe creasta înaltă a Mânăilesei. O șa înaltă și prelungă ne conduce spre Mânăileasa Mare (1853 m), aflat chiar la limita pădurii de brad. În mijlocul șei, vine dinspre stânga poteca traseului 5. În continuare, prin pădurea de brad, coboară în serpentine strânse o potecă utilizată de oieri, cărora care ne scoate în 1-1½ ore în

apropierea Lacului Balindru. Durata totală a traseului este de 3-4 ore.

5. Valea Lotrului - colonia minieră - Valea Ștefii - Vf. Mânăileasa Mare.

De la colonia minieră (mină de mică) se urcă pe un vechi drum de tractor, pe Pârâul Ște-flea. O dată ajunși la golul alpin întâlnim pe dreapta vechea stână, astăzi nefolosită, încă bună de adăpost în caz de vreme rea.

Spre creasta din față alegem cel mai convenabil drum; ajunși acolo întâlnim pe stânga Mânăileasa Mică (1844 m), identificabilă după îngrămădirea de stânci de aici și în dreapta este Mânăileasa Mare (1853 m), aflat la limita pădurii de brad. Între cele două vârfuri este o coamă scurtă, care poate fi parcursă în 20 de minute. Durata totală 2-2½ ore.

De la stâna amintită, pe ceață, orientarea este ceva mai greoaie; trebuie să urmărim marginea din dreapta a pădurii de brad, care ne scoate cu precizie pe Mânăileasa Mare, de unde ne orientăm mai ușor.

În zona golului alpin se poate schia până către sfârșitul lunii martie. Arhitectural concepte Vidra ca un lanț de stațiuni turistice, în golul alpin al Mânăilesei fiind prevăzută stațiunea Alba. Masivul urma să fie străbătut de linii de telescaun, telecabină și de pârtii pentru toate sporturile de iarnă. Poate că acest vis frumos al unui om pe care necunoscându-l îl respect se va realiza cândva. Până atunci, Mânăileasa vă oferă prilej de a admira frumusețile inconjurătoare în toate anotimpurile.

Masivul Mânăileasa.
În fundal, culmea Munților Lotrului.

Bibliografie: Dănuț Călin - **Marcaje noi** - revista Munții Carpați, nr. 17, 1999, pagina 3; Dănuț Călin - **Alte marcaje noi** - revista Munții Carpați, nr. 18, 1999, pagina 3; Christel Berbec - **Mirajul Carpaților vâlceni** - revista Munții Carpați, nr. 3, 1997, pagina 54; Dinu Boghez - **Fratoșteanu Mare** - revista Munții Carpați, nr. 13, 1999, pagina 46; Dinu Boghez - **Cabana Plaiul Poienii** - revista Munții Carpați, nr. 19, 1999, pagina 65; Dinu Boghez - **Pârâul lui Tocan** - revista Munții Carpați, nr. 20, 2000, pagina 36; Dinu Boghez - **Vârful Puru** - revista Munții Carpați, nr. 24, 2000, pagina 7; Gheorghe Ploaie - **Valea Lotrului** - Editura Sport-Turism, București, 1983; Gheorghe Ploaie - **Munții Latoriței** - colecția Munții Noștri, Editura Sport-Turism, București, 1987; Nae Popescu - **În Munții Vâlcei** - hartă turistică și descrieri de trasee, Oficiul Județean de Turism Vâlcea; Nae Popescu - **Iarnă timpurie la Mogoșu** - revista Munții Carpați, nr. 3, 1997, pagina 80; Marian Radu - **Creasta Latoriței** - revista Invitație în Carpați (www.alpinet.org), nr. 2 (52), noiembrie 2005.

INVITAȚIE
ÎN CARPAȚI
e-zine

Descoperă imaginile Alpinet

Dintre zecile de mii de imagini ale galeriei foto Alpinet (www.alpinet.org), vă prezentăm patru din secțiunea macrofotografie (dintre multe sute) și le explicăm, cu mijloace care ne stau la îndemână. Vizualizarea macrofotografiilor, dar nu doar a lor, vă completează cunoștințele și vă aduce inestimabile clipe de relaxare și bucurie.

1. **Auzi, iubita, ce facem la iarnă?** Ducu Gheorghiescu, din Curtea de Argeș, mare iubitor de munte, a "înregistrat" dialogul **căldărușelor** (*Aquilegia vulgaris*) de lângă Lacul Buda (Munții Făgărașului). Plantă înaltă de 10-80 centimetri, care trăiește mai mulți ani. Înflorește în iunie - iulie. Se găsește în regiunile montană și subalpină, prin poieni, la marginea pădurilor, în centrul și sudul Europei. La popoarele primitive era socotită drept floarea zânelor. Este una din plantele cultivate în grădini, chiar și la sate, formând tufe cu efect frumos, mai ales că prin culturi s-a ajuns la culori diferite, chiar de două soiuri pe același trunchi. În părțile înalte ale Carpaților sudici s-a găsit o căldărușă proprie țării noastre (*Aquilegia transsilvanica*), cu flori albastre mirositoare.

2. **Infanteria stelară**, august 2000, pe Vf. Piule (2081 metri, Munții Retezat); imagine realizată de Costin Tudor. **Cosașul verde** (*Tettigonia viridissima*), lungime până la 40 milimetri, are antene lungi, consumă insecte mărunte și frunze tinere. Răspândit de la câmpie până în zona montană, activ în lunile iunie - octombrie. Poate fi întâlnit în toată țara, în Europa, Africa de Nord și Asia.

Ortopterele săltărețe (*Saltatoria*), cuprind în primul rând cosașii. Sunt insecte ușor de recunoscut, după a treia pereche de picioare lungi; când animalul stă liniștit, ele stau ca brațele unui compas deschis, de o parte și alta a corpului. Sunt greu de văzut prin iarbă, pe unde trăiesc, căci au culoarea ei. Prin mișcări foiesc îndeosebi, ca țânțarii. Dacă dai să urmărești vreunul, abia poți să-l zărești, ca și iepurele care stă ghemuit

după bulgării din brazdă. De l-ai zărit, te lasă să te apropii și când socoți că ai pus mâna pe el, țup! sare cine știe unde.

Cosașii mai au o particularitate: țărăiesc. Fac un zgomot ca de coasă bătută, dar cu sunet mai ascuțit. De aceea Românul le-a dat numele de cosași. El le mai zice căluți. "Pentru că au ochii mari, boldiți și cap ca la cai și pentru că sar prin iarbă ca și caii împiedicați de picioarele de dinainte".

Între ei cel mai mare este cosașul-verde (*Tettigonia teiridisima*), luat de mulți drept lăcustă, dar care însă se deosebește, între altele, prin antenele lungi și prin pânțelele mult mai scurte decât aripile, terminat cu un fel de jgheab lung, prin ajutorul căruia femeia pune ouăle în pământ. E mare la trup și de trei degete, iar culoarea lui e ca a buratecului; nu se poate lesne deosebi prin iarbă. E un vânător temut în lumea insectelor mărunte, iar dacă nu găsește de mâncare în iarbă, se urcă pe copaci. Aripele mari, lungi, îi servesc drept minunate parașute în săriturile lui îndrăznețe. Adeseori găsești cosași cu câte un picior mai scurt. E piciorul crescut în locul celui mare, lăsat în gura unui dușman. E un mijloc de apărare și acesta, căci oricum, mai bine e să rămâi șchiop decât să îți se sfârșească zilele.

3. **Categoria... 10 stele.** Autor, Radu Jinga. **Floarea de colț** (*Leontopodium alpinum*). Înălțime, în România, 5-20 cm;

diametru 2-6 cm. Trăiește și rodește mai mulți ani. Flori grupate în inflorescențe monopodiale (calatidiu), cu creștere în lungime sub formă de ciorchine, cu aspect de disc sau cupă, parțial înconjurată de 5-15 foliole lanceolate, de lungime variabilă, alb lănos tomentoase, mai ales pe fața superioară (pășlos, cu peri scurți, moi, foarte deși, catifelati), dispuse stelat. În România, planta apare insular, pe rocile calcaroase și conglomeratice, de pe la 1100 m altitudine în sus. Monument al naturii.

4. **Ciuboțica cucului**, fotografiată în Munții Ceahlău, mai jos de Castelul Vrajit, de către Cosmin Sava. Trăiește și rodește mai mulți ani. 20-35 centimetri înălțime. Specia *Primula veris* L. em. Huds. are miros plăcut, iar surata ei - *Primula elatior* nu este parfumată. Înfloresc în lunile martie - iunie. Este întâlnită la deal și la munte, prin pajiști, pășuni, fânețe, poieni, la margini de pădure, în livezi, în Europa și Asia. Utilizată în bronșite, pneumonie, contuzii externe.

Bibliografie: Constantin Părvu, Stoica Godeanu, Laurențiu Stroe - **Călăuză în lumea plantelor și animalelor** - Editura Ceres, București, 1985; Ion Simionescu - **Flora României** - ediția a IV-a. (adaptări, Ică Giurgiu)